वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तथा तथ्याङ्क

(आ.व. २०७६/७७)

नेपाल सरकार

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

कृषि विकास निर्देशनालय

मसलाबाली विकास केन्द्र

बागमती प्रदेश

पाँचखाल, काभ्रेपलाञ्चोक

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तथा तथ्याङ्क पुस्तिका

(आ.व. २०७६/७७)

Annual Report

(Fiscal Year 2076/77)

प्रदेश सरकार

भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय

कृषि विकास निर्देशनालय

मसलाबाली विकास केन्द्र

बागमती प्रदेश

पाँचखाल, काभ्रेपलाञ्चोक

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तथा तथ्याङ्क पुस्तिका
आ.व. २०७६/७७

संरक्षक

युवराज पाण्डे

प्रधान सम्पादक

बिष्णु बोगटी

सम्पादन सहयोगी

गोपी कुँवर
भुवन धमला

प्रकाशन, वितरण व्यवस्थापन

श्रीधर पुडासैनी
खिम बहादुर खड्का

प्रकाशक

मसलाबाली विकास केन्द्र
पाँचखाल, काभ्रेपलाञ्चोक
फोन नं. : ०११-४९९०५५
E-mail : scdcpanchkhal@gmail.com

प्रकाशन वर्ष : २०७७, असोज

प्रकाशन प्रति : २०० प्रति

आवरण

विभिन्न मसला बालीहरू

दुई शब्द

नेपाल कृषिप्रधान देश हो । कृषि क्षेत्रले मात्र नेपालको कुल ग्राहस्थ उत्पादनको ३२ प्रतिशत भाग ओगटेको छ। कूल जनसंख्याको ६६ प्रतिशत जनता कृषि पेशामा आश्रित छन्। नेपालीहरूको मुख्य पेशा नै कृषि हो । कृषिको विकास बिना नेपालको सामाजिक र आर्थिक विकासको कल्पना समेत गर्न सकिदैन । नेपालको भौगोलिक विविधताको कारणले गर्दा यहाँ विभिन्न किसिमको हावापानी पाईन्छ । यस किसिमको हावापानीले गर्दा यहाँको कृषि उत्पादनमा पनि विविधता छ ।

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला देशको राजधानी काठमाडौंको छिमेकी जिल्लाको रुपमा अवस्थित छ । यस जिल्लामा विभिन्न किसिमका बालीहरुको उत्पादन हुने गर्दछ। यस जिल्लामा उत्पादन हुने बालीहरु मध्ये आलु, मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी बालीहरू प्रमुख रुपमा रहेका छन् । ति बाहेक यस जिल्लाको हावापानीको विविधताले गर्दा आँप, लिची र सुन्तला समेत यहाँ लगाउने गरिन्छ । राजधानीदेखि नजिकको जिल्ला भएको कारण उत्पादित कृषि वस्तुहरुले बजार पाउने र छोटो समयमा कृषकहरुले नगद आर्जन गर्न सक्ने भएकाले यहाँका कृषकहरु आलु र तरकारी खेतीप्रति बढी आकर्षित भएको पाईन्छ। यस जिल्लाको सदरमुकाम धुलिखेल देखि १३ कि.मि. मा अवस्थित पाँचखाल उपत्यका कृषिको लागि अति उर्वरभूमि मानिन्छ। यस उपत्यकामा धेरै वर्ष पहिले देखि नै बागवानी फार्मको स्थापना भई यस फार्मले विभिन्न बालीहरुको बीउ र बेर्नाहरुको श्रोत केन्द्रको रुपमा कार्य गर्दै आएको छ। पछि यस फार्मलाई मसला बाली विकास केन्द्रको रुपमा नामाकरण गरी मसला बालीहरु जस्तैः अदुवा, बेसार, लसुन, धनिया, मेथी जस्ता बालीहरुको श्रोत केन्द्रको रुपमा कार्य गर्ने गरी जिम्मेवारी दिईएकोछ। देशका विभिन्न भागहरुबाट माग गरे बमोजिम मसला बालीहरु मुख्यगरी धनिया, लसुन, बेसार, अदुवाका वीउ उपलब्ध गराउने गर्दछ। यस केन्द्रमा मसलाबालीहरुका जर्मप्लाज्महरुको संकलन गर्ने र तिनको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्ने समेत काम गर्दछ। यस केन्द्रले अनुसन्धानबाट प्रमाणित भैसकेका विभिन्न प्रविधिहरुको प्रदर्शन गर्ने र तिनको कृषकस्तरमा प्रचार/प्रसार गर्ने कार्य समेत गर्दछ। यस बाहेक यहाँ आँप र लिचीका बेर्ना उत्पादन गर्ने, मौसम अनुसारका तरकारी बेर्नाका साथै आलु र धानको बीउ उत्पादन गर्ने कार्य समेत गर्दछ ।

फार्मको प्रगति तथा तथ्याङ्कहरु व्यवस्थित रुपमा लिपिबद्ध गरी राख्ने उद्देश्यले हरेक आर्थिक वर्षहरुमा फार्मबाट सञ्चालन भएका क्रियाकलाप एवं गतिविधिहरुको समग्र स्थिति झल्कने साथै उत्पादन खर्च र राजश्वको अनुपातको यथार्थ विवरण देखाउने गरी वार्षिक प्रगति तथा तथ्याङ्क पुस्तिका फार्मले प्रकाशन गर्दै आएको छ । यसै सिलसिलामा यस आ.व. २०७६/७७ मा पनि यो पुस्तिका प्रकाशन गर्न लागिएको हो । यो पुस्तिका प्रकाशन गर्नमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने मसलाबाली विकास अधिकृत श्री विष्णु बोगटी साथै अधिकृत छैठौं श्री गोपी कुँवर, अधिकृत छैठौं श्रीधर पुडासैनी, अधिकृत छैठौं श्री खिम वहादुर खड्का र सहयकस्तर चौथौं श्री भुवन धमला लगायत सम्पूर्ण कर्मचारीहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्त्यमा यस पुस्तिकामा समावेश गरिएका तथ्याङ्क र विवरणहरुमा सुधार एवं परिमार्जन गर्नु पर्ने महशुस भए पाठकवर्गहरुमा सुझावको समेत अपेक्षा गर्दछु ।

युवराज पाण्डे
केन्द्र प्रमुख
(वरिष्ठ मसला बाली विकास अधिकृत)

विषय-सूची

खण्ड-क

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको परिचय

१.	जिल्लाको नामाकरण	७
२.	राजनीतिक अवस्थिति	७
३.	भौगोलिक अवस्थिति	७
४.	हावापानी	८
५.	भू–उपयोग स्थिति	९
६.	धार्मिक–सांस्कृतिक स्थिति	९
७.	ऐतिहासिक धार्मिक एवं पर्यटकीय महत्वका स्थलहरु	११
८.	जनसंख्या विवरण	१२
९.	अर्थतन्त्र	१८
१०.	नदि/नाला	१८
११.	सिँचाइको स्थिति	१८

खण्ड-ख

मसलाबाली विकास केन्द्रको परिचय

१.	केन्द्रको स्थापना	१९
२.	केन्द्रको भौगोलिक स्थिति	१९
३.	केन्द्रका उद्देश्यहरु	१९
४.	मुख्य क्रियाकलापहरु	२०
५.	केन्द्रको भू–उपयोग विवरण	२१
६.	फलफूल माउबोटको विवरण	२२
७.	विभिन्न बालीहरूको जातिय/जर्मप्लाज्म संरक्षण अवस्था	२२
८.	केन्द्रको भौतिक अवस्था	२३
९.	केन्द्रको मौसमी विवरण (ई.सं. २०१९)	२३
१०.	कर्मचारी विवरण	२४
१०.१	संगठनात्मक चार्ट	२४
१०.२	जनशक्ति विवरण	२५

१०.३ आ.व. २०७६/७७ मा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण २५
११. हालसम्मका कार्यालय प्रमुखहरूको नामावली २५

खण्ड-ग

केन्द्रको वार्षिक प्रगति विवरण

१. वार्षिक प्रगति विवरणको सारांश २७
२. वार्षिक प्रगति विवरण (आ.व. २०७६/७७) २७
३. वार्षिक बजेट विनियोजन र खर्च (आ.व. २०७६/७७) ३२
४. वार्षिक प्रगति स्थिति र प्रगति नपुगका कारणहरु (आ.व. २०७६/७७) ३२
५. कार्यक्रमको अपेक्षित प्रतिफल (Output) विवरण ३२
६. कार्यक्रमका मुख्य–मुख्य उपलब्धिहरु ३३
७. मूख्य मूख्य कार्यक्रमको विवरण (२०७६/७७) ३४
८. वार्षिक बिक्री वितरण विवरण ३९
९. विगत वर्षहरुको तुलनात्मक राजश्व विवरण ४२
१०. वार्षिक वित्तिय प्रगति विवरण ४३
११. संकलित गैर–कर राजश्व आम्दानीको विवरण (आ.व. २०७६/७७) ४४
१२. धरौटीको आर्थिक विवरण (आ.व. २०७५/७६) ४४
१३. बेरुजू फछ्र्यौट प्रगति विवरण (आ.व. २०७६/७७) ४५
१४. कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्या, गरिएका प्रयास र सुझाव ४५

खण्ड-घ

आ.व. २०७७/७८ को वार्षिक कार्यक्रम

१. मसलाबाली विकास केन्द्रको वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम ४७

खण्ड: ङ

प्राविधिक लेख रचना

१. उन्नत लसुन खेती प्रविधि र यसको उपयोगिता ५८
२. मसला बाली उत्पादन प्रविधि तालिका ६३

खण्ड-क

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको परिचय

१. जिल्लाको नामाकरण

काभ्रे जिल्लाका केही ऐतिहासिक स्थानहरू साँगाको पुरानो नाम शङ्गा, खोपासीलाई कुर्पासी, नालालाई नालङ्क, बनेपालाई भुजङ, र वल्पो पलाञ्चोकलाई पिराखचो भन्ने गरिन्थ्यो । यि स्थानको नामाकरण किराँत शब्दबाट भएको देखिन्छ । यसबाट के पुष्टि हुन्छ भने गोपालवंशीहरूलाई हटाई किराँतहरूले नेपालको शासन चलाएसँगै यी क्षेत्रहरूमा पनि किराँतहरूको शासन कायम रहेको थियो ।

नेपाल राष्ट्रको एकीकरणपूर्व पनि वर्तमान काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला भित्र पर्ने बनेपा, पनौती, धुलिखेल, खोपासी, नाला, साँगा, पलाञ्चोक, मण्डन, दाप्चा, नाल्दुम, चौकोट जस्ता लघु राज्य अथवा गाउँहरुले इतिहासको पानामा आफूलाई सुरक्षित गरेकै थिए । यी स्थानहरु धार्मिक, पुरातात्विक, राजनैतिक, सामाजिक, व्यापारिक अथवा औद्योगिक महत्वका दृष्टिले इतिहासमा पढिन्छन् ।

नेपाल अधिराज्यलाई वि.सं. २०१९ सालमा १४ अञ्चल ७५ जिल्लामा प्रशासनिक रुपले विभाजन गर्नु पूर्व यो क्षेत्र पूर्व १ नम्बर क्षेत्र अन्तर्गत पर्दथ्यो । पूर्व १ नं. क्षेत्रको २८ मौजामध्ये काभ्रे र पलाञ्चोक नामको दुई ठूला मौजा भित्र यस जिल्ला पर्दथ्यो र २८ वटा मौजाहरुको सदरमुकाम सिन्धुपाल्चोकको चौतारामा थियो । ती मौजा मध्ये वर्तमान काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला भित्र काभ्रे र पलाञ्चोक गरी दुईवटा मौजाहरु थिए । तिनै मौजाहरुलाई मिलाई काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको स्थापना वि.सं. २०१९ सालमा गरिएको थियो । काभ्रे जिल्लाको नामाकरण पलाञ्चोक भगवतीको नामबाट पलाञ्चोक र काभ्रे गाउँको नामबाट काभ्रेपलाञ्चोक मौजा रहन गएको थियो र ती स्थान क्रमशः साठीघर गा.वि.स. र काभ्रे नित्य चण्डेश्वरी गा.वि.स.मा पर्दछन् ।

२. राजनीतिक अवस्थिति

देशको प्रशासनिक बिभाजन अनुसार सुरूमा यस जिल्लालाई ९९ गा.वि.स. हरूमा विभाजन गरिएको थियो भने बि.सं. २०३७ मार्ग १७ गते ६८ गा.वि.स. हरू कायम गरिएको थियो । पुनः वि.सं. २०३८ मा यस जिल्लामा ९७ गा.वि.स. हरू र १ नगरपालिका कायम गरिएको थियो ।

वि.सं. २०६२/६३ सालको जनआन्दोलनबाट देशमा राजनैतिक परिवर्तन भएपश्चात् संविधानसभाको गठन भै सोको माध्यमबाट निर्माण तथा जारी गरिएको नेपालको संविधान, २०७२ अनुसार नेपाल अधिराज्यको नामाकरण सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको रुपमा रहन गयो र सङ्घीय संरचना अन्तर्गत नेपाललाई सातवटा प्रदेशहरुमा विभाजन गरियो । सङ्घीय स्वरुप अनुसार हाल नेपालमा सङ्घीय सरकार, प्रादेशिक सरकार तथा स्थानीय सरकार गरी तीन तहका सरकारहरु प्रशासनिक रुपमा सञ्चालनमा रहेका छन् र काभ्रे जिल्ला वागमती प्रदेश अन्तर्गत रहेको छ । पछिल्लो समय वि.सं. २०७३ फाल्गुण २७ सम्म यस जिल्लामा ५ नगरपालिकाहरू र ७५ गा.वि.स. हरू रहेका थिए । नयाँ संरचना अनुसार वि.सं. २०७३ फाल्गुण २७ गते नेपाल सरकारले राजपत्रमा प्रकाशित गरी यस जिल्लालाई १३ वटा नयाँ स्थानीय तहमा विभाजन गरेको छ ।

३. भौगोलिक अवस्थिति

नेपालको मानचित्रमा ८५०२४'-८५०४९' पूर्वी देशान्तर तथा २७०२०'-२७०४५' उत्तरी अक्षांश बीच महाभारत पर्वत श्रृङ्खलामा फैलिएर रहेको काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको क्षेत्रफल १३९६ वर्ग कि.मि. रहेको छ । यस जिल्लाको भू-भाग समुन्द्र सतहबाट अग्लो स्थान वेथानचोक नारायण डाँडा ३०१८ मी. र होचो स्थान कोखाजोर

खोला २८० मी. मा अवस्थित छ । जिल्लाको पूर्वमा रामेछाप र दोलखा, पश्चिममा काठमाडौं, भक्तपुर र ललितपुर, उत्तरमा सिन्धुपाल्चोक तथा दक्षिणमा सिन्धुली र मकवानपुर जिल्ला पर्दछन् । परिवर्तित राजनैतिक विभाजनको दृष्टिकोणमा यो जिल्ला २ वटा संसदीय क्षेत्र, ४ वटा प्रादेशिक क्षेत्र, ६ वटा नगरपालिका र ७ वटा गाउँपालिकाहरुमा विभाजित छ ।

यस जिल्लाको अधिकांश क्षेत्र महाभारत श्रृखलामा पर्ने र भिरालो प्रकृतिको रहेका छन् । यसको अलावा केही समथर मैदानी भागहरु र पहाडका खोंचहरु समेत रहेका छन् । बनावटको हिसाबले यस जिल्लाको कूल क्षेत्रफल १,४०,४८६ हेक्टर मध्ये ज्यादै भिरालो जमिन करिब ५२.५५ अर्थात ७३,७३६ हेक्टर र कम भिरालो जमिन करिब ४१.३५ अर्थात् ५७,९९१ हेक्टर रहेको छ । करिब ५.१५ अर्थात् ७,२९२ हेक्टर मैदान, टार र उपत्यका क्षेत्रले र १.१५ अर्थात् १,५६५ हेक्टर ग्रावेल ढुङ्गा तथा नदीले ओगटेको छ । समथर भागहरुमा पाँचखाल, महादेवस्थान, भकुण्डेवेशी, शिखरअम्बोटे, मंगलटार, खोपासी, तालढुङ्गा, बनेपा, पनौती, नाला, शंखु, कुशादेवी आदि पर्दछन् । त्यस्तै गरी कूल भूमि मध्ये करिब ९७.१५ क्षेत्र मध्यपहाडी र बाँकी २.९५ क्षेत्र शिवालिक क्षेत्र अन्तर्गत पर्दछन् ।

४. हावापानी

समुन्द्र सतहबाट करिब ३१८ मी. देखि ३०१८ मी. सम्मको उचाईमा रहेको यस जिल्लामा स्थान अनुसार भौगोलिक विविधता पाइन्छ । यस जिल्लाको हावापानीलाई मूख्यतयाः निम्नानुसार तीन वर्गमा विभाजन गर्न सकिन्छ ।

४.१ ठण्डा शितोष्ण जलवायु क्षेत्र (Cool Temperate Zone)

समुन्द्र सतहबाट करिब २००० मीटर र सो भन्दा माथिको क्षेत्रमा प्रायः जसो ठण्डा शितोष्ण हावापानी रहने गर्दछ । महाभारत श्रृङ्खलाको माथिल्लो भाग जस्तैः चौबास, ढुङ्गखर्क, नगरकोट, नारायणस्थान, फलामेटार, बुढाखानी आदी स्थानमा यस प्रकारको हावापानी पाइन्छ । यी क्षेत्रहरुमा हिउँदमा बढी जाडो र गृष्म ऋतुमा प्रायः शीतल हुने गर्दछ ।

४.२ न्यानो समशितोष्ण जलवायु क्षेत्र (Warm Temperate Zone)

समुन्द्र सतहबाट करिब १००० मीटर देखि २००० मीटर सम्मको अधिकांश क्षेत्रमा न्यानो समशितोष्ण हावापानी रहने गर्दछ । यस जिल्लाको भौगोलिक वनावटले गर्दा जिल्लाको अधिकांश भागमा यस प्रकारको जलवायु पाइन्छ । यी क्षेत्रहरुमा हिउँदमा सामान्य जाडो र गृष्म ऋतुमा प्रायः न्यानो हुने गर्दछ ।

४.३ अर्धउष्ण जलवायु क्षेत्र (Sub-tropical Zone)

यस प्रकारको जलवायु प्रायः पहाडको खोंच र बेशीहरुमा समुन्द्र सतहबाट करिब १००० मीटर सम्मको क्षेत्रहरुमा पाइन्छ । पाँचखाल, महादेवस्थान, तालढुङ्गा, भकुण्डेवेशी, मंगलटार, शिखर अम्बोटे र गोकुले आदी क्षेत्रहरु यस क्षेत्रभित्र पर्ने हुदा यहाँ हिउँदमा न्यानो र गृष्म ऋतुमा केहि गर्मी हुने गर्दछ ।

वर्षाः

यस जिल्ला दक्षिणपूर्वी मनसुन प्रभावित क्षेत्रमा पर्ने हुनाले असार देखी भाद्र सम्ममा प्रशस्त पानी पर्दछ । यी महिनाहरूमा कूल वर्षाको ८० प्रतिशतसम्म पानी पर्दछ । जिल्लाका मुख्य दुई जलाधार क्षेत्रहरू वागमती र रोशी क्षेत्र हुँदै न्यून चापिय वायु जाने हुनाले यस क्षेत्रमा बढी वर्षा हुने गर्दछ । यी दुवै जलाधारक्षेत्रहरू महाभारत क्षेत्रको वृष्टिछाँयामा पर्ने गर्दछ । सबैभन्दा कम वर्षा जिल्लाको उत्तर पूर्वी क्षेत्रका पहाडी भू-भागहरूमा हुने गर्दछ । रोशी जलाधार क्षेत्रमा १३०० देखि २००० मि.मि. र वागमती जलाधार क्षेत्रमा २००० मि.मि भन्दा बढी तथा सुनकोशी क्षेत्रमा १३०० मि.मि. भन्दा कम वर्षा हुने गर्दछ । जिल्लामा सबैभन्दा बढी वर्षा हुने कोखाजोर खोला क्षेत्र हो जहाँ २६८७ मि.मि. वर्षा हुने गर्दछ ।

५. भू-उपयोग स्थिति

यस जिल्लाको भू-उपयोग स्थिति यस प्रकार रहेको छः:

क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रफल (हे. मा)	प्रतिशत
१	कृषि क्षेत्र	६१५९४	४३.८
क)	उपत्यका, टार, बेंसी	७७५८	५.५
ख)	भिरालो	३९४४३	२८.१
ग)	कम भिरालो	१४३९३	१०.२
२	बन जंगल क्षेत्र	३९५६५	२८.१६
३	झाडी क्षेत्र	३४२३६	२४.३७
४	चरण क्षेत्र	३७४६	२.६७
५	चट्टान	१२६८	०.९
६	नगर	६०	०.०४
७	भू-क्षय	१२	
	कूल जम्मा	**१४०४८६**	**१४०४८६**

भू-उपयोग नक्साको आधारमा कृषि क्षेत्रलाई निम्नानुसार वर्गीकरण गरिएको छः

क्र.सं.	विवरण	क्षेत्रफल (हे.)	हिस्सा (प्रतिशत)
१.	उपत्यका, टार, बेसी आदि कम भिरालो क्षेत्र	७,७५८	१२.६
२.	पहाडमा समतल गह्रा भएको क्षेत्र	१४,३९३	२३.४
३.	पहाडमा भिरालो गह्रा भएको क्षेत्र	३९,४४३	६४.०
	जम्मा कृषि क्षेत्र	**६१,५९८**	**१००**

श्रोतः काभ्रेपालञ्चोक जिल्लाको पार्श्व चित्र, जि.वि.स. काभ्रेपलाञ्चोक, २०६८, जिल्ला वस्तुगत विवरण, २०७०

वि.सं. २०६८ सालको कृषि गणना अनुसार यस जिल्लामा प्रति परिवार करिब ०.६ हेक्टर जग्गा रहेको छ। त्यसमा पनि करिब १५.९% को एक स्थानमा मात्र जग्गा छ। यसै गरी २-३ स्थानमा ५३.४%, ४-५ स्थानमा २२.५% र ६-९ स्थानमा ७.६% र १० वा सो भन्दा माथि स्थानमा ०.६% को जग्गा रहेको छ। यस जिल्लामा करिब १२% घरधुरीले कुनै न कुनै रुपमा अरुको जग्गा भाडामा वा कमाउने गरेका छन्।

६. धार्मिक-सांस्कृतिक स्थिति

यस जिल्लामा हिन्दु एवं बौद्धमार्गीहरूका ऐतिहासिक पक्षहरूसँग जोडिएका प्रसिद्ध मन्दिर र गुम्बाहरू रहेका छन्। पलाञ्चोक भगवती, चण्डेश्वरी, नमोबुद्ध, ईन्द्रेश्वर महादेव, धनेश्वर महादेव, नारायणस्थान मन्दिर, लडकेश्वर महादेव, व्रम्हायणी, रंगनाथ मन्दिर, गोरखनाथ, फुल्चोकी, शैलेश्वर गोसाँईस्थान, आशापुरी महादेव, घ्याङथली गुम्बा, करूणामय, गौखुरेश्वर, दुग्धेश्वर, दोलालेश्वर महादेव आदि तीर्थस्थलहरू रहेका छन्। यस जिल्लामा सांस्कृतिक महत्वका निकै रोचक, आकर्षक र बृहत् जात्रा एवं मेलाहरू पनि आवधिक रूपमा लाग्दछन्। विशेष प्रख्यातिका दृष्टिले त्यस्ता केही मेलाहरूमध्ये प्रत्येक १२ वर्षमा लाग्ने मकर मेला (पनौती), पनौती जात्रा (ज्याःपून्हि), नवदुर्गा जात्रा (पनौती/धुलिखेल), बाह्र वर्षे हरिसिद्धि मेला (धुलिखेल र पनौती),

प्रत्येक जनै पूर्णिमामा लाग्ने शैलेश्वर गोसाईंस्थान मेला (बनेपा), वैशाख पूर्णिमामा लाग्ने चण्डेश्वरी जात्रा (बनेपा), विस्केटजात्रा (श्री खण्डपुर, धुलिखेल र साँगा), पलाञ्चोक भगवतीमा लाग्ने जात्रा (साठ्ठीघर), दुग्धेश्वर महादेवस्थानमा लाग्ने राँके जात्रा (पाँचखाल) कार्तिक पूर्णिमा (हरिबोधनी एकादशीपछि) मा लाग्ने नमोबुद्ध दर्शन (श्यामपाटी सिमलचौर), हरिबोधिनी एकादशीमा लाग्ने लडकेश्वर महादेव जात्रा (बल्थली), माघ महिनाभर लाग्ने धनेश्वर महादेव दर्शन (धनेश्वर), जनै पूर्णिमामा नारायणस्थान मेला महत्वपूर्ण मानिन्छन् ।

यस जिल्लामा अन्य जिल्लाहरूको जस्तै जातजाती विशेषले मान्दै आएका चाडपर्वहरू फरक फरक रहेका छन् । प्रत्येक जातीहरूको भाषा, सस्कृति तथा भेषभुषा हिन्दु धर्म मान्ने अधिकाँश जातजातीहरूले बडादशैं, तिहार, माघेसंक्रान्ति, फागुपूर्णिमा, चैते दशैं, चण्डी पूर्णिमा, साउने संक्रान्ति, जनै पूर्णिमा, तिज, कुलपुजा/दिबाली आदि प्रमुख रहेका छन् । जिल्लामा बसोबास गर्ने आदिवासी जनजातिहरुका आ-आफ्नै रीतिरिवाजहरू रहेका छन् । जिल्लामा प्रमुख जाति तामाङका करिब ४० थरहरू रहेका छन् । तिनीहरूमा मोक्तान, स्याङतान, योन्जन, वाइवा, पाखीन, लोप्चन, रूम्वा, वल, गोले, बम्जन, थोकर, थिङ, दोङ, घिसिङ, व्लोन मुख्य रहेका छन् । तामाङ समुदायहरूले मान्दै आएको मुख्य चाडपर्वहरूमा बुद्ध जयन्ती, दशैं, तिहार, सोनाम लोच्छार प्रमुख रहेका छन् । त्यस्तै नेवार जातिहरूमा बौद्ध धर्म मान्ने र हिन्दु धर्म मान्ने दुई फरक जातिहरू रहेका छन् । यी जातिहरूले मान्दै आएका मुख्य चाडपर्वहरूमा बैशाख पूर्णिमा, सिठी नखः गठेमंगल, गुनीपुन्ही, येलापुन्ही, दशैं, लक्ष्मी पूजा, म्हः पूजा, किजा पूजा, योमोरी पुन्ही, श्रीपञ्चमी, होली पुन्ही, ल्हुटीपुन्ही आदि मुख्य रहेका छन् ।

यस जिल्लाका दनुवार जातिहरुले मुख्य गरी साउने संक्रान्ति, जनै पूर्णिमा, धान्य पूर्णिमा, चैते दशै, चण्डी पूर्णिमा, चैत्र महिनामा सातबारको पुजा, भूमि पुजा आदि मुख्य रहेका छन् । जिल्लाका आदिवासी पहरीहरूले मुख्य गरी जनै पूर्णिमा, गाईजात्रा, दशैं, तिहार, मंसिरमा ख्याती गीत गाउने तथा भैलो खेल्ने, गोठपूजा, गुठ्ठी पर्व, देबाली पूजा, चैत्रजात्रा, कुमारी पूजा तथा सिठ्ठी पर्व मान्ने गर्दछन् । पहरी जातिहरुको जस्तै माझी जातिहरूको पनि आफ्नै परम्परा रहेको छ । अधिकांश परम्परा तथा रीतिरिवाजहरू भने लोप भै सकेका छन् । यी जातीहरू मुख्यगरी पित्र उद्धार जात्रा, कोशी पूजा, साउने संक्रान्ति, मंसिर पूर्णिमा रहेका छन् । जिल्लामा मगर तथा गुरूङ्ग जातिहरू थोरै र छरिएर रहेका छन् । खासगरी गुरूङ जातिले तमु लोछार, तोहो लेहन्, दशैं, तिहार, सिल्दो थिवा आदि मान्ने गर्दछन् भने मगरहरूले माघे संक्रान्ति, भूमे पर्व, दशैं, तिहार, चैते दशै, साउने संक्रान्ति मान्ने गर्दछन् ।

वि.सं. २०६८ को जनगणना अनुसार यस जिल्लाका विभिन्न धर्मावलम्बीहरुको विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

क्र.सं.	धर्म	जम्मा जनसंख्या	प्रतिशतमा
१.	हिन्दु	२३८९९४	६२.५६
२.	बौद्ध	१३२२४५	३४.६२
३.	क्रिश्चियन	६,७८६	१.७८
४.	प्रकृति	२,२८६	०.६०
५.	ईस्लाम	३१८	०.०८
६.	शिख	७५	०.०२
७.	किरात	६१	०.०२
८.	बहाई	२९	०.००८
९.	वोन	४	०.००१
१०.	जैन	३	०.००१
११.	नखुलेको	१,२३०	०.३२

७. ऐतिहासिक धार्मिक एवं पर्यटकीय महत्वका स्थलहरु

यस जिल्लाको प्रमुख धार्मिक तीर्थस्थल एवं ऐतिहासिक स्थलहरुमा पलाञ्चोक भगवती, इन्द्रेश्वर महादेव (पनौती), चण्डेश्वरी भगवती र धनेश्वर महादेव (बनेपा), नमोबुद्ध (श्यामपाटी), उग्रचण्डी भगवती (नाला), गौखुरेश्वर महादेव, दुलालेश्वर महादेव (दोलालघाट), कश्यपेश्वर महादेव (महादेवस्थान), नारायणस्थान (धुलिखेल), उमादेवी माई (चण्डेनी), थुम्कीडाँडा (वल्थली), वेथान्चोक नारायण (ढुंखर्क) आदि हुन् । त्यसैगरी प्रमुख पर्यटन स्थलहरु निम्नानुसार रहेका छन्:

धार्मिक, सास्कृतिक एवं पुरातात्विक महत्वका क्षेत्रहरुः

धुलिखेल क्षेत्रः

- गौखुरेश्वर महादेव
- भगवती मन्दिर (चोंछे टोल)
- शेषनारायण (दू टोल)
- गोरखनाथ मन्दिर (जघूँ टोल)
- हरिसिद्धि मन्दिर (दू टोल)
- गणेश मन्दिर (व टोल)
- भीमसेन मन्दिर (शहर बाहिर)

बनेपा क्षेत्रः

- चण्डेश्वरी
- नारायण मन्दिर
- महादेव मन्दिर (दथू टोल)
- महादेव मन्दिर (कोला टोल)
- चिवहाल चैत्य, असफल टोल
- लोकेश्वर भोलाखाँ टोल
- कोवा गणेशकोबा टोल
- महादेव मन्दिर (वकु टोल)
- न्हुवहाल (वकु टोल)
- उमामहेश्वर (बजार)
- लोकेश्वर द्यछें, (भोलाखा टोल)
- ढुंगेधारा (वकु टोल)
- पोखरी (वकुटोल)
- वकुटोल
- पाटी स्वधाटोल
- मन्दिर (स्वधाटोल)

पनौती क्षेत्रः

- इन्द्रेश्वर महादेव र सो परिसर भित्र रहेका तोला नारायण र भैरवनाथको मन्दिर
- ब्रम्हायणी मन्दिर एवं वासुकी नाग
- भद्रकाली मन्दिर
- महालक्ष्मी मन्दिर
- गोरखनाथ मन्दिर
- रंगनाथ मन्दिर
- द्रौपदा देवीस्थान
- कांठ कुमारी गणेश
- मानेश्वरी माई
- संकटा मन्दिर
- भीमसेन मन्दिर

त्यसैगरी प्रमुख पर्यटन स्थलहरु निम्नानुसार रहेका छन्:

क्र.सं.	गा.पा./न.पा.	स्थान	सदरमुकामबाट दुरी (कि.मि.)	दर्शनीय क्षेत्र र स्थान
१.	सर्स्यु खर्क	नौलीचौर आधाबाट	१८	हिमाली श्रृंखला
२.	बालुवापाटी देउपुर	नगरकोट	२६	हिमाली श्रृंखला
३.	नयाँगाउँ देउपुर	द्वारपाल, ठूलोचौर	२२	हिमाली श्रृंखला
४.	धुलिखेल न.पा.	धुलिखेल देवीस्थान	०	मन्दिर, हिमाली श्रृंखला
५.	भुम्लुटार	बेलडाँडा (सुनकोशी र इन्द्रावती	२७	

८. जनसंख्या विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको कूल जनसंख्या ३,८१,९३७ रहेको छ, जसमध्ये पुरूष ४७.९० प्रतिशत (१,८२,९३६) र महिला ५२.१० प्रतिशत (१,९९,००१) रहेका छन् । यसैगरी कूल जनसंख्याको ६२.५१ प्रतिशत नगरपालिकामा र बाँकी ३७.४९ प्रतिशत गाउँपालिकामा बसोबास गरेको देखिन्छ ।

समग्रमा भने जिल्लाको कूल जनसंख्या वृद्धिदर -०.१ प्रतिशत रहेको छ । तर शहरी क्षेत्रको जनसंख्या वृद्धिदर भने ०.३६ ले वृद्धि भएको देखिन्छ भने जिल्लाको ग्रामिण क्षेत्रमा जनसंख्या वृद्धिदर नकारात्मक (-१.१) रहेको देखिन्छ । (यहाँ शहरी क्षेत्र भन्नाले ६ वटा न.पा. लाई लिइएको छ भने बाँकी गाउँपालिकालाई ग्रामिण क्षेत्रको रुपमा लिइएको छ) । यस बाहेक लैङ्गिक अनुपात तथा औषत परिवार संख्या ९२ र ४.७३ रहेको छ । गाउँपालिका अनुसार हेर्दा औषत परिवार धेरै हुने गाउँपालिकामा महाभारत (६.३), कम हुने गाउँपालिकामा भुम्लु (४.२), भने नगरपालिका धेरै र थोरै हुनेमा क्रमशः बनेपा र पाँचखाल पर्दछन् ।

जिल्लाको जनघनत्व (प्रति वर्ग किलोमिटरमा बसोबास गर्ने जनसंख्या) हेर्दा २७६ बाट २७४ मा झरेको छ । तर शहरी क्षेत्रको जनघनत्व बढेको देखिन्छ जसअनुसार ४४९ पुगेको छ र ग्रामिण क्षेत्रको १६१ रहेको छ । यसैगरी छ वटा नगरपालिका मध्ये जनघनत्व बढी हुनेमा बनेपा (१०१४) र कम हुनेमा नमोबुद्ध (२८९) पर्दछ भने गाउँपालिकामा बढी र कम हुनेमा क्रमशः तेमाल (२५५) र महाभारत (९८) पर्दछन् ।

सालाखाला वार्षिक जनसंख्या वृद्विदर ०.१ प्रतिशत रहेको छ। जिल्लाका १३ गाउँपालिका तथा नगरपालिका मध्ये ४ गाउँपालिका तथा २ नगरपालिका जनसंख्या वृद्धिदर नकारात्मक रहेको छ । घट्दो दरमा जनसंख्या रहेका गाउँपालिकामा भुम्लु, चौरी देउराली, रोशी र तेमाल पर्दछन् भने नगरपालिकामा नमोबुद्ध र मण्डन देउपुर रहेको छ । जनगणना २०६८ को तथ्याङ्क अनुसारको गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको विस्तृत विवरण तथा २०७३ सालको प्रक्षेपित जनसंख्या तलको तालिकामा दिइएको छ ।

२०६८ को जनगणना अनुसार जिल्लाको जनसंख्या विवरण

विवरण	२०६८		
	जिल्ला	नगरपालिका	गाउँपालिका
कूल घरधुरी	८०७२०	५१८१९	२८८३२
कूल जनसंख्या	३८१९३७	२३४५६०	१४०६६१
पुरूष	१८२९३६	१११४६४	६६०८२
महिला	१९९००१	१२३०९६	७४५७९
कूल क्षेत्रफल	१३९६	५२२	८७४
औषत परिवार संख्या	४.७३	४.५३	४.८८
लैङ्गिक अनुपात	९१.९३	९०.५५	८८.६१
जनघनत्व	२७४	४४९	१६१
जनसंख्या वृद्धिदर	(०.१	०.३६	(१.१

२०६८ को जनगणना अनुसार गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको जनसंख्या

क्र.सं.	गाउँ/नगरपालिका	घरपरिवार	पुरुष	महिला	जम्मा
१	भुम्लु गाउँपालिका	४५१३	८८१६	१०१००	१८९१६
२	चौरी देउराली गाउँपालिका	४६६४	९४६८	११३६१	२०८२९
३	खानीखोला गाउँपालिका	२३७२	७०६४	७३३४	१४३९८
४	महाभारत गाउँपालिका	२९१०	८९४१	९३४२	१८२८३
५	तेमाल गाउँपालिका	४८७६	१०५८३	१२१२९	२२७१२
६	रोशी गाउँपालिका	५८९६	१३५३१	१५२१५	२८७४६
७	बेथानचोक गाउँपालिका	३६०१	७६७९	९०९८	१६७७७
८	नमोबुद्ध नगरपालिका	६५८४	१३६०४	१५९१५	२९५१९
९	मण्डन देउपुरनगरपालिका	७३२८	१५३२०	१७३३९	३२६५९
१०	पाँचखाल नगरपालिका	८५४४	१७९४३	२००५४	३७९९७
११	धुलिखेल नगरपालिका	७०६१	१५४८४	१६६७८	३२१६२
१२	बनेपा नगरपालिका	१२१०६	२७३०५	२८३२३	५५६२८
१३	पनौती नगरपालिका	१०१९६	२१८०८	२४७८७	४६५९५

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको प्रक्षेपित जनसंख्या, २०७३									
क्र.सं.	गाउँ/नगरपालिका	पुरुष	महिला	जम्मा	क्षेत्रफल	जनघनत्व	औषत घरपरिवार	लैङ्गिक अनुपात	वृद्धिदर
१	भुम्लु गा.पा.	९१३७	१०३८८	१९५२५	९१	२०८	४.२	८७.२९	(१.७८
२	चौरी देउराली गा.पा.	९८१२	११६८७	२१४९९	९८	२१३	४.५	८३.३४	(२.६४
३	खानीखोला गा.पा.	७३२१	७५४१	१४८६१	१३२	१०९	६.१	९६.३२	०.१५
४	महाभारत गा.पा.	९२६६	९६०५	१८८७१	१८६	९८	६.३	९५.७१	०.१
५	तेमाल गा.पा.	१०९६८	१२४७५	२३४४३	८९	२५५	४.७	८७.२५	(१.४९
६	रोशी गा.पा.	१४०२३	१५६४८	२९६७१	१७६	१६३	४.९	८८.९३	(०.४९
७	बेथानचोक गा.पा.	७९५८	९३५९	१७३१७	१०१	१६६	४.७	८४.४	(१.०८
८	नमोबुद्ध न.पा.	१४०९९	१६३७०	३०४६९	१०२	२८९	४.५	८५.४८	(०.९६
९	मण्डन देउपुर न.पा.	१५८७७	१७८३३	३३७१०	८९	३६७	४.५	८८.३६	(०.९३
१०	पाँचखाल न.पा.	१८५९५	२०६२४	३९२२०	१०३	३६९	४.४	८९.४७	०.०१
११	धुलिखेल न.पा.	१६००७	१७०१९	३३०२६	५५	५८२	४.६	९२.८४	०.७
१२	बनेपा न.पा.	२८३३८	२९२५१	५७५९०	५५	१०१४	४.६	९६.४१	२.३३
१३	पनौती न.पा.	२२६०१	२५४९४	४८०९५	११८	३९५	४.६	८७.९८	०.१९

श्रोत: जिल्ला वस्तुगत विवरण (नयाँ स्थानीय तह अनुसार), काभ्रेपलाञ्चोक, २०७४

उमेर समूह अनुसार जिल्लाको जनसंख्या										
उमेरसमूह	**०-४**	**५-९**	**१०-१४**	**१५-१९**	**२०-२४**	**२५-२९**	**३०-४४**	**३५-३९**	**४०-४४**	**४५-४९**
जम्मा	२८०१३	३८८६०	५०९२५	४६६८०	३४२४०	२८७२९	२४३४४	२३६२०	२१५७४	१८७७६
प्रतिशत	७.३३	१०.१७	१३.३३	१२.२२	८.९६	७.५२	६.३७	६.१८	५.६५	४.९२
पुरूष	१४५२५	१९४६९	२५६०४	२१९३७	१५१२८	१३२६४	१०९७३	१०७३४	१०१५२	८९८७
महिला	१३४८८	१९३९१	२५३२१	२४७४३	१९११२	१५४६५	१३३७१	१२८८६	११४२२	९७८९
उमेर समूह	**४९-५४**	**५५-५९**	**६०-६४**	**६५-६९**	**७०-७४**	**७५-७९**	**८०-८४**	**८४-८९**	**९०-९४**	**९५ं**
जम्मा	१६८९४	१२३७०	११४३७	९३३६	६९३७	४८५९	२६९५	१०९६	४१३	१४०
प्रतिशत	४.४२	३.२४	२.९९	२.४४	१.८९	१.२७	०.७१	०.२९	०.११	०.०४
पुरूष	८२७२	६१९६	५४२५	४५२९	३३५५	२३७२	१२५२	५२९	१८४	४९
महिला	८६२२	६१७४	६०१२	४८०७	३५८२	२४८७	१४४२	५६७	२२९	९१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणनाको प्रतिवेदन: २०६८

८.१ जातिगत जनसंख्या विवरण

राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस जिल्लामा जातिगत आधारमा जनसंख्याको विवरण निम्नानुसार रहेको छः

क्र.सं.	जातजाति विवरण	जनसंख्या	पुरुष	महिला	प्रतिशत
१.	तामाङ्ग	१२९९१३	६१५४३	६८३७०	३४.०१
२.	ब्राह्मण पहाडी	८२२४३	३८८५५	४३३८८	२१.५३
३.	क्षेत्री	५२२७५	२५४७८	२६७९७	१३.६९
४.	नेवार	५०६७०	२४५९१	२६०७९	१३.२७
५.	मगर	१४५७२	७०४०	७५३२	३.८२
६.	कामी	९२१८	४३८१	४८३७	२.४१
७.	सार्की	७१२४	३३७३	३७५१	१.८७
८.	दनुवार	६८६५	३१९६	३६६९	१.८
९.	दमाई	५५६७	२५७८	२९८९	१.४६
१०.	सन्यासी/दशनामी	३५८८	१६८१	१९०७	०.९४
११.	पहरी	३५३७	१७०८	१८२९	०.९३
१२.	घर्ती/भुजेल	३३७७	१६५२	१७२५	०.८८
१३.	ठकुरी	२९६०	१४६०	१५००	०.७७
१४.	माझी	२७६४	१३३९	१४२५	०.७२
१५.	गुरुङ्ग	११७१	५९७	५७४	०.३१
१६.	राई	११०८	५५०	५५८	०.२९
१७.	थारु	३९०	२८५	१०५	०.१
१८.	मुसलमान	३१८	२३२	८६	०.०८
१९.	लिम्बु	२४९	१३५	११४	०.०७
२०.	भोटे	२१०	१०३	१०७	०.०५
२१.	सुनुवार	२१०	९९	१११	०.०५
२२.	यादव	१८८	१३३	५५	०.०५
२३.	तेली	१८१	१३७	४४	०.०५
२४.	वादी	१४७	८१	६६	०.०४
२५.	हजाम/ठाकुर	१४६	७८	६८	०.०४
२६.	कथवनिया	१२३	८५	३८	०.०३
२७.	कलवार	११७	६१	५६	०.०३
२८.	शेर्पा	१०९	६८	४१	०.०३
२९.	सोनार	१००	६६	३४	०.०३
३०.	ब्राह्मण तराई	८६	३७	४९	०.०२
३१.	चमार/हरिजन/राम	६३	३४	२९	०.०२

क्र.सं.	जातजाति विवरण	जनसंख्या	पुरुष	महिला	प्रतिशत
३२.	कोइरी/कुशवाहा	४६	२७	१९	०.०१
३३.	कायस्थ	४५	३९	६	०.०१
३४.	हलुवाई	४५	२४	२१	०.०१
३५.	हायु	४५	१८	२७	०.०१
३६.	थकाली	४४	२१	२३	०.०१
३७.	सुधी	३५	२१	१४	०.०१
३८.	धानुक	३४	२३	११	०.०१
३९.	मारवाडी	३१	१७	१४	०.०१
४०.	कुमाल	३१	२६	५	०.०१
४१.	लोध	२५	६	१९	०.०१
४२.	घले	१२	१	११	०.
४३.	वंगाली	२४	१५	९	०.०१
४४.	कर्मी	२२	१८	४	०.०१
४५.	धोवी	२१	१४	७	०.०१
४६.	मुसहर	१९	१०	९	०.
४७.	कानु	१६	१३	३	०.
४८.	राजवंशी	१५	८	७	०.
४९.	विदेशी	१५	११	४	०.
५०.	धिमाल	१४	७	७	०.
५१.	गाईने	१३	५	८	०.
५२.	नुनिया	१३	१२	१	०.
५३.	मन्डा	१३	६	७	०.
५४.	याक्खा	१२	७	५	०.
५५.	पथरमट्टा/कुशवाडिया	११	७	४	०.
५६.	अन्य जातजाति	१०९	५५	५४	०.०३
५७.	अन्य तराइ	३८३	२३२	१५१	०.१
५८.	अन्य दलित	१०४०	५११	५२९	०.२७
५९.	अन्य	२१५	१२६	८९	०.०६
	जम्मा	**३८१९३७**	**१८२९३६**	**१९९००१**	**१००**

९. अर्थतन्त्र

काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको आर्थिक मेरुदण्ड मूलतः कृषि नै हो । राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार जिल्लाको ७०.३०% घरपरिवार कृषि पेशामा संलग्न छन् । कृषि कार्यभित्र पनि पशुपालन, अन्नबाली, नगदेबाली, फलफूल खेती, रेशमखेती र मौरीपालन उल्लेखनिय छन् । दूध, आलु, सुन्तला र मौसमी/वेमौसमी तरकारी उत्पादनका लागि यस जिल्ला नेपालकै अग्रणी जिल्लाहरु मध्ये पर्दछ । कृषि बाहेक काभ्रेलीहरु सरकारी सेवा (जङ्गी, निजामती, प्रहरी, शिक्षण), व्यापार/व्यवसाय र वैदेशिक रोजगारमा विशेष सक्रिय रहेका भेटिन्छन् । जिल्लाको प्रमुख व्यापारिक केन्द्र बनेपा हो । औद्योगिक गणना, २०६९ अनुसार जिल्लामा ३० वटा ठूला खालका उत्पादनमूलक उद्योगहरु छन् ।

१०. नदि/नाला

यस जिल्लामा साना ठूला गरी कूल ४९२ नदिहरु भएकोमा प्रमुख नदिहरु सुनकोशी, इन्द्रावती, रोशी र बागमती रहेको छन् । सुनकोशी र इन्द्रावती नदिको जलाधार क्षेत्र करिब ७४२ वर्ग कि.मी. रहेको छ भने रोशी खोलाको जलाधार क्षेत्र करिब ५३४ वर्ग कि.मी. र बागमतीको जलाधार करिब १२९ वर्ग कि.मी. रहेको छ । यस जिल्लामा रहेका नदिनालाको कूल लम्बाई करिब १,५७३ कि.मी. रहेको छ ।

सिँचाइको दृष्टिकोणले रोशी खोलाको महत्वपूर्ण स्थान छ । यस्तै गरी अन्य साना खोलाहरुमा चाखोला, डाँफेखोला, झिकुखोला, घट्टेखोला, पुण्यमाता र अन्य खहरे खोलाहरुबाट सिँचाइ हुने गर्दछ । जिल्लाको भौगोलिक बनावट अनुसार यस जिल्लामा कूल ७,९५० हेक्टर भूमि सिँचाइ योग्य रहेको छ भने हाल ५,१३७ हेक्टर जग्गामा बाह्रै महिना सिँचाइ सुविधा पुगेको छ । त्यस्तै गरी हाल ९,८५० हेक्टर भूमिमा मौसमी सिँचाइ हुने गर्दछ ।

११. सिँचाइको स्थिति

जिल्लामा खेती गरिएको कूल जमिन मध्ये सिँचाइ सुविधा १४.७३ प्रतिशत जमिनमा उपलब्ध भएको देखिन्छ । त्यस्तै मौसमी रुपमा सिँचाइ उपलब्ध भएको क्षेत्र ८.६ प्रतिशत रहेको छ । उपलब्ध सिँचाइ सुविधा खेती गरिएको कूल जमिनको अनुपातमा न्यून रहेको छ । जिल्लाका अधिकांश कृषकहरु मौसमी वर्षामा निर्भर हुने यस तथ्याङ्कले देखाउँदछ ।

विवरण	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशतमा
जम्मा कृषि क्षेत्र	६१५९८	४३.८ (कूल क्षेत्रफलको)
खेती गरिएको क्षेत्रफल	४८४४०	७८.६ (कृषि क्षेत्रको)
बाह्रै महिना सिँचाइ हुने क्षेत्र	७१४०	१४.७३ (खेती गरिएको क्षेत्रफलको)
मौसमी रुपमा सिँचाइ हुने क्षेत्र	४१७०	८.६ (खेती गरिएको क्षेत्रफलको)

श्रोतः वार्षिक कृषि विकास कार्यक्रम तथा तथ्याङ्क पुस्तिका २०७०, जि.कृ.वि.का. काभ्रे

खण्ड-खः

मसलाबाली विकास केन्द्रको परिचय

१. केन्द्रको स्थापना

वि.सं. २०३१ सालमा वृहत बागवानी केन्द्रको रुपमा यस केन्द्रको स्थापना भएको हो । केही वर्ष पश्चात् यस केन्द्रको नाम परिवर्तन भै बागवानी विकास केन्द्रको रुपमा रहन गयो भने आ.व. २०६१/६२ देखि यस केन्द्रको नामाकरण मसलाबाली विकास केन्द्रको रुपमा हुन गै यस केन्द्रले बागवानीका सबै पक्षहरुलाई समेटी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आई रहेको छ ।

२. केन्द्रको भौगोलिक स्थिति

- अक्षांश : २७०४१'
- देशान्तर : ८५०३८'
- हावापानी : उपोष्ण
- तापक्रम : ३८ डिग्री सेन्टिग्रेड (अधिकतम)
  : ०.२ डिग्री सेन्टिग्रेड (न्यूनतम)
- औषत वर्षा : ११५० मिलिमिटर
- उचाई : ८६५ मिटर (समुन्द्र सतहबाट)
- क्षेत्रफल : ७.६ हेक्टर (१५२ रोपनी)
- स्थान : पाँचखाल नगरपालिका, वडा नं. ०४, तामाघाट
- जिल्ला : काभ्रे
- काठमाडौंदेखिको दूरी : ४४ कि.मी.

३. केन्द्रका उद्देश्यहरु

यस केन्द्रको मुख्य उद्देश्य श्रोत केन्द्रको रुपमा रही समन्वयात्मक रुपमा कृषकहरुको चाहना र आवश्यकता अनुरुपको प्राविधिक सेवा, प्रविधि विकास, प्रविधि संकलन, प्रदर्शन र प्रवर्द्धनका साथै बोट बिरुवा, बेर्ना र बीउ उत्पादन तथा बिक्री वितरण आदि कार्यमार्फत् कृषि क्षेत्रको विकास गरी यस केन्द्रको प्रभाव क्षेत्रका कृषकहरुको गरिबी न्यूनिकरणमा सहयोग पुऱ्याउने रहेकोमा केन्द्रले आफ्नो उद्देश्यलाई अल्पकालिन र दीर्घकालिनरूपमा निम्नानुसार विभाजन गरेको छः-

३.१ अल्पकालिन उद्देश्यहरु

- अदुवा र बेसार बालीहरुको पाना (बीउ) उत्पादन तथा बिक्री वितरण गर्ने ।
- यस केन्द्रको हावापानी सुहाउँदो अन्य मसला बालीको बीउ उत्पादन गरी बिक्री वितरण गर्ने ।
- देशका विभिन्न स्थानमा पाईने विभिन्न प्रकारका मसला बालीका जर्मप्लाज्महरु संकलन, सम्बर्द्धन, संरक्षण र प्रसारण गर्ने ।
- उन्नत जातका आलुको मूल (बेसिक) बीउ, तरकारीको मूल बीउ उत्पादन तथा बिक्री वितरण गर्ने ।

- विभिन्न प्रकारका उन्नत जातका तरकारी बालीहरूका बेर्ना उत्पादन गरी बिक्री वितरण गर्ने ।
- स्थानीय हावापानी सुहाउँदो उन्नत जातका सदाबहार फलफूल, पुष्प, आलङ्कारिक बिरुवा र कफीका बोट बिरुवा उत्पादन तथा बिक्री वितरण गर्ने ।
- फलफूल तथा तरकारी बालीका समस्यामूलक परीक्षणहरु सञ्चालन गरी समस्या निराकरण गर्ने ।
- मसला बाली लगायत अन्य बालीहरुको अवलोकन, अध्ययन र परीक्षण गर्ने ।
- मसला, तरकारी, आलु तथा फलफूल बालीमा कृषकस्तरमा तालिम सञ्चालन गर्ने ।
- कमाण्ड क्षेत्रका कृषकहरूलाई मसलाबाली लगायत अन्य बागवानीजन्य बालीमा प्राविधिक सेवा पु¥याउने।

३.२ दीर्घकालिन उद्देश्यहरू

- मसला बालीको श्रोत एवं सम्बर्द्धन थलोका रुपमा यस बालीको आन्तरिक माग र आयात प्रतिस्थापनमा सहयोगी भूमिका खेल्ने ।
- यस भेगका जनमानसमा तरकारी तथा फलफूल खाने बानी बसाली उनिहरुको स्वास्थ्यमा क्रमिक सुधार ल्याउने ।
- राजमार्ग आसपासा बेरोजगारी, निम्न आय भएका कृषकहरुको आयश्रोत बढाई जीवनस्तर उकास्ने तर्फ टेवा पु¥याउने ।
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा बढ्दै गएको गुणस्तरयुक्त बीउको मागलाई केही हदसम्म पूर्ति गर्दै जाने।
- सिफारिस गरिएका उन्नत कृषि प्रविधिहरू कृषकहरूलाई हस्तान्तरण गर्दै लैजाने ।

४. मुख्य क्रियाकलापहरु

काभ्रे जिल्लाको उर्वरभूमिको रुपमा परिचित पाँचखाल उपत्यकाको बीचमा अवस्थित यस केन्द्र स्थापनाकालदेखि विभिन्न नामले चिनिदै हाल मसलाबाली विकास केन्द्रको रुपमा काम गर्दै आईरहेको छ। यस केन्द्रले सञ्चालन गर्ने मुख्य-मुख्य क्रियाकलापहरू यस प्रकार रहेका छन्:

- मसलाबाली अन्तर्गत मूख्य रुपमा बेसारको पाना (बीउ) उत्पादन, बोसे अदुवाको पाना (बीउ) उत्पादन, लसुन, धनिया, मेथीको बीउ उत्पादन ।
- तरकारी बालीतर्फ चौमासे जातको सिमीको तरकारी बीउको श्रोत केन्द्रको रूपमा तरकारीको मूल बीउ उत्पादन ।
- तरकारी बेर्नातर्फ विभिन्न हिउँदे र वर्षे तरकारी बालीका बेर्ना उत्पादन ।
- विभिन्न उन्नत जातका आलुको प्रि-बेसिक बीउ तथा बेसिक (मूल) बीउ उत्पादन ।
- फलफूल बालीमा आँप, लिची, अम्बा, रुखकटहर, कागती आदिका गुणस्तरिय बिरुवा उत्पादन ।
- आलङ्कारीक बिरुवा तर्फ विभिन्न मौसमी, एक वर्षे, बहुवर्षे फूल बिरूवा उत्पादन ।
- बागवानी बालीमा स्थानीय श्रोत व्यक्ति तयार गर्नका लागि जिल्लास्तर अगुवा कृषक तालिम सञ्चालन।
- कृषकहरुलाई परेको समस्या फिल्डस्तरमा नै समाधानको लागि स्थलगत घुम्ती तालिम सञ्चालन ।
- केन्द्रको कमाण्ड क्षेत्रका कृषकहरूलाई प्राविधिक सेवा टेवा पु¥याउने कार्य ।

यस केन्द्रमा उत्पादन हुने कृषि उपजहरू केन्द्रले कृषकहरुलाई सुलभ सरकारी दररेटमा बिक्री वितरण समेत गर्दै आएको छ जसको फलस्वरुप कृषकहरु व्यावसायिकरण तर्फ उन्मुख भई काठमाडौं उपत्यकाका उपभोक्ताहरुको मागको प्रमुख हिस्सा तरकारी र आलुको आपूर्ति यसै क्षेत्रबाट हुँदै आएको छ । यसका साथै फलफूल खेती तर्फ आकर्षित कृषकहरुलाई सेवा प्रदान गर्नुका साथै मसलाबालीको एक मात्र श्रोत केन्द्रको रुपमा क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्दै कृषकस्तरमा सेवा पुऱ्याउँदै आईरहेको छ ।

५. केन्द्रको भू-उपयोग विवरण

यस केन्द्रको कूल ७.६ हेक्टर (१५२ रोपनी) क्षेत्रफल जग्गालाई तल देहाय अनुसार विभिन्न बागवानीजन्य बालीहरूको उत्पादनमा उपयोग गरिनुका साथै बाँकी जग्गामा कार्यालय भवन, आवास भवन, बाटो, सिँचाइ कूलो, पोखरी आदि निर्माण गरिएको छ । चित्रमा दर्शाए अनुसार केन्द्रको करिब ८४ प्रतिशत जग्गा उत्पादनमूलक कार्यमा प्रयोग भएको छ भने करिब १६ प्रतिशत जग्गामा केन्द्रका पूर्वाधारहरू निर्मित भएका छन् । यस क्रममा ८४ प्रतिशत जग्गा मध्ये सबैभन्दा धेरै अर्थात् ५२ प्रतिशत जग्गामा विभिन्न सदाबहार फलफूलका बगैंचा छन् भने तरकारी तथा बीउ आलु उत्पादनका लागि २९ प्रतिशत जग्गा, फलफूल नर्सरी बिरूवा उत्पादनका लागि २ प्रतिशत र विभिन्न तरकारी बालीका नर्सरी बिरूवा उत्पादनका लागि १ प्रतिशत जग्गा प्रयोगमा ल्याइएको छ । त्यसैगरी १६ प्रतिशत जग्गा मध्ये ९ प्रतिशत जग्गामा कुलो तथा बाटो, ३ प्रतिशत जग्गामा कार्यालय तथा आवास भवन, ३ प्रतिशत जग्गामा सिँचाइ पोखरी र एक प्रतिशत जग्गामा मेट्रोलोजिकल स्टेशन निर्मित छन् ।

क्र.सं.	भू-उपयोग विवरण	क्षेत्रफल (रोपनी)	क्षेत्रफल (हेक्टर)	कैफियत
१.	सदाबहार फलफूल बगैंचा	७८	३.९०	यस केन्द्रको ५ रोपनी जग्गा तरकरी संकलन केन्द्रलाई र २.५ रोपनी जग्गा दुध चिस्यान केन्द्रले भोगचलन गरिरहेको ।
२.	फलफूल नर्सरी	३.५	०.१७	
३.	तरकारी नर्सरी	२	०.१०	
४.	तरकारी बीउ उत्पादन	४४	२.२०	
५.	कार्यालय तथा आवास भवन	५	०.२५	
६.	कुलो तथा वाटो	१४	०.७०	
७.	सिँचाइ पोखरी	५	०.२५	
८.	मेट्रोलोजिकल स्टेशन	०.५	०.०३	
	जम्मा	**१५२**	**७.६**	

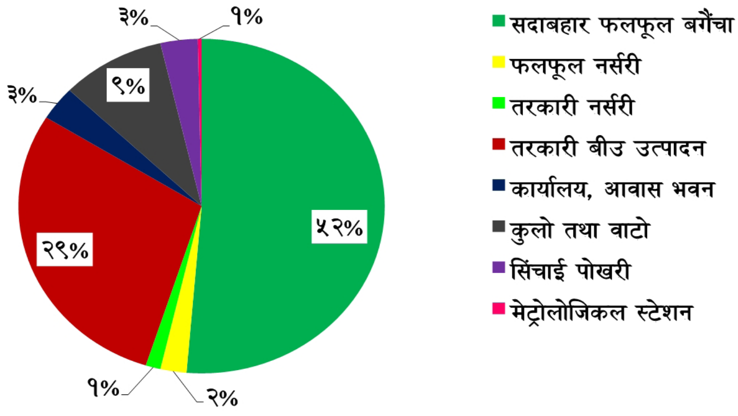

चित्र नं. १ केन्द्रको भू-उपयोग (प्रतिशतमा)

६. फलफूल माउबोटको विवरण

केन्द्रमा माउबोट ब्लक, जर्मप्लाज्म ब्लक र उत्पादन ब्लक तयार गरी फलफूल बगैंचा स्थापना गरिएको छ । केन्द्रमा भएका विभिन्न फलफूलका माउबोटहरूको विवरण यस प्रकार छः

क्र.सं.	फलफूल	जात	माउबोट (संख्या)
१.	आँप	बम्बई ग्रीन, दशहरी, माल्दह, गोपालखास, कृष्णभोग, फजली, चौसा	२५०
२.	लिची	शाही, सिडलेस, मुजफ्फरपुर	२५
३.	अम्बा	इलाहाबाद सफेदा, चित्तिदार, रेड फ्लेस, लखनउ-४९	२०
४.	मेकाडेमियानट	किउ	०२
		जम्मा	**२९७**

७. विभिन्न बालीहरूको जातिय/जर्मप्लाज्म संरक्षण अवस्था

केन्द्रमा जातिय/जर्मप्लाज्म संकलन, संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गरिएका विभिन्न बागवानी बालीहरूको विवरण यस प्रकार रहेको छः

क्र.सं.	बाली	संकलन, संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गरिएका जात	संख्या
१.	लसुन	भोटे, पाँचखाल स्थानीय	२
२.	अदुवा	कपुरकोट-१, कपुरकोट-२	२
३.	बेसार	कपुरकोट हलेदो-१, सुगन्धा रातो	२
४.	मेथी	कस्तुरी	१
५.	सौंफ	स्थानीय	१
६.	धनिया	पि.डि.१	१
७.	घ्यू सिमी	चौमासे	१
८.	करेला	ह्वाइट लङ्ग	१
९.	गोलभेंडा	सि.एल.२०३७	१
१०.	आलु	जनकदेव, कार्डिनल, डेजिरे, खुमल रातो, खुमल सेतो	५

८. केन्द्रको भौतिक अवस्था

यस केन्द्रमा भएका भौतिक पूर्वाधार, मेशिनरी तथा उपकरणहरूको विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

क्र.सं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१.	कार्यालय भवन पुरानो	१	भूकम्पले क्षती भएकोले भत्काईएको
२.	कार्यालय भवन नयाँ	१	प्रि-फ्याबबाट निर्मित
३.	आवास भवन	२	
४.	स्टोर भवन पुरानो	१	भूकम्पले क्षति भई भत्किएको
५.	पाले घर	१	
६.	पावर टिलर	३	एउटा जीर्ण हालतमा
७.	वाटर पम्प चाईनिज	२	
८.	होण्डा वाटर पम्प	२	एउटा बिग्रेको
९.	डेस्कटप कम्प्यूटर प्रिन्टर	३	चालु हालतमा
१०.	स्क्यानर	२	चालु हालतमा
११.	ल्यापटप	३	चालु हालतमा
१२.	पिकअप गाडी (TATA XENON)	१	चालु हालतमा
१३.	मोटरसाईकल	३	चालु हालतमा

९. केन्द्रको मौसमी विवरण (ई.सं. २०१९)

महिना	औषत तापक्रम डिग्री सेल्सियस		सापेक्षिक आर्द्रता प्रतिशत	वर्षात मिली मीटर
	अधिकतम	न्युनतम		
जनावरी	२१.६	४.३	७१.६	१५.
फेब्रुअरी	२३.१	६.४	६३.६	४७.५
मार्च	२७.४	८.८	४७.४	६.९
अप्रिल	२९.४	१५.५	६३.६	११८.३
मे	३३.८	१६.८	५१.४	३८.६
जुन	३४.३	२१.४	६६.४	१२३.९
जुलाई	३२.१	२२.८	७६.४	३५४.८
अगष्ट	३४	२२.८	७६.३	३३७.६
सेप्टेम्वर	३१	२१.८	८२	२३३
अक्टुवर	२९.३	१६.६	८१.९	३९.७
नोभेम्वर	२६.७	१२.८	८४.५	०.
डिसेम्वर	२१.३	५.६	८३.६	१५.६

श्रोतः जल तथा मौसम विज्ञान विभाग

१०. कर्मचारी विवरण

१०.१ संगठनात्मक चार्ट

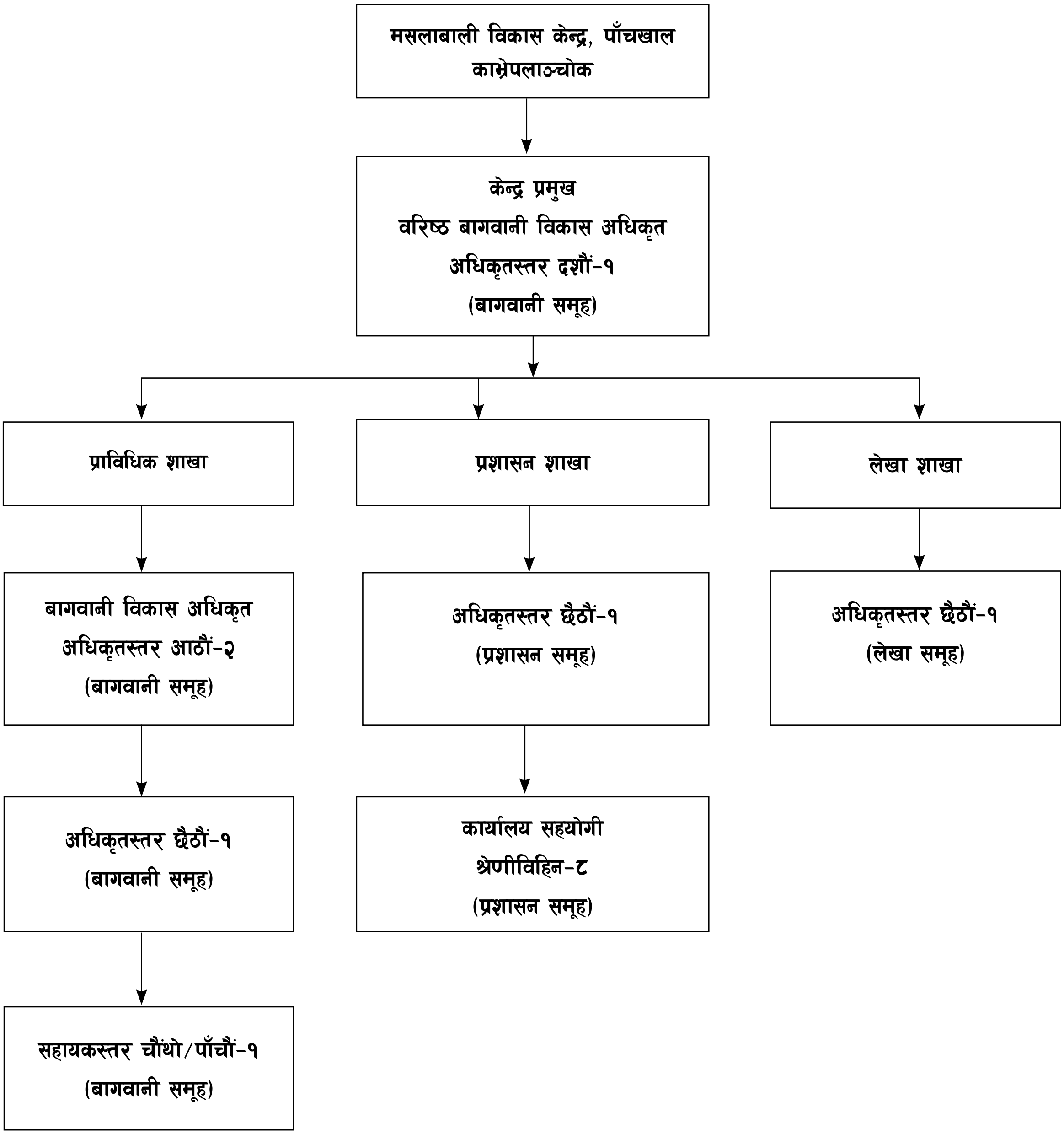

१०.२ जनशक्ति विवरण

क्र.सं.	पद	श्रेणी	दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त
१.	प्राविधिक (अधिकृतस्तर)	दशौं	१	१	-
२.	प्राविधिक (अधिकृतस्तर)	आठौं	२	१	१
३.	प्राविधिक (अधिकृतस्तर)	छैठौं	१	१	-
४.	प्राविधिक (सहायकस्तर)	चौंथो	१	१	-
५.	लेखा (अधिकृतस्तर)	छैठौं	१	१	-
६.	प्रशासन (अधिकृतस्तर)	छैठौं	१	१	-
७.	कार्यालय सहयोगी	श्रेणीविहिन (प्र.)	८	८	
	जम्मा		**१५**	**१४**	**१**

१०.३ आ.ब. २०७६/७७ मा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	सिटरोल नं.	सुरु नियुक्ति मिति	हालको पदमा नियुक्ति मिति
२.	बिष्णु बोगटी	अधिकृतस्तर आठौं (बागवानी)	१९१४२०	२०६६/०३/२८	२०६६/०३/२८
३.	गोपी कुँवर	अधिकृतस्तर छैठौं (बागवानी)	९४९०७	२०३९/०५/१९	२०६४/१०/०१
४.	श्रीधर पुडासैनी	अधिकृतस्तर छैठौं (प्रशासन)	१७५२९१	२०५९/०७/१४	२०७५/११/२१
५.	खिम वहादुर खड्का	अधिकृतस्तर छैठौं (लेखा)	१७८८८८	२०६०/०५/२२	२०७५/११/२१
७.	भुवन धमला	सहायकस्तर चौथौं (बागवानी)	२०४२५२	२०७०/०९/०३	२०७०/९/०३

११. हालसम्मका कार्यालय प्रमुखहरूको नामावली

क्र.सं.	कार्यालय प्रमुखको नाम, थर	पद	कार्यरत अवधि	
			देखि	सम्म
१.	श्री श्याम गोपाल मदिकर्मी	का.प्र.	२०३१ आषाढ	२०३१ श्रावण
२.	श्री जय कृष्ण कर्माचार्य	का.प्र.	२०३१ श्रावण	२०३४ भाद्र
३.	श्री दामोदर कुमार श्रेष्ठ	का.प्र.	२०३४ भाद्र	२०३४ माघ
४.	श्री जय कृष्ण कर्माचार्य	का.प्र.	२०३४ माघ	२०३४ चैत्र
५.	श्री शम्भु नारायण सिंह	का.प्र.	२०३४ चैत्र	२०३५ पौष
६.	श्री महेश राम श्रेष्ठ	का.मु. का.प्र.	२०३५ पौष	२०३५ चैत्र
७.	श्री हरि कृष्ण घिमिरे	का.प्र.	२०३५ चैत्र	२०३६ मंसिर
८.	श्री शम्भु नारायण सिंह	का.प्र.	२०३६ मंसिर	२०३७ श्रावण
९.	श्री भोला अधिकारी	का.मु. का.प्र.	२०३७ श्रावण	२०३८ आषाढ
१०.	श्री धर्म महर्जन	स.फ.वि.	२०३८ आषाढ	२०३९ माघ

क्र.सं.	कार्यालय प्रमुखको नाम, थर	पद	कार्यरत अवधि	
			देखि	सम्म
११.	श्री भोला अधिकारी	का.मु. का.प्र.	२०३९ माघ	२०४१ आषाढ
१२.	श्री हिरामणि अधिकारी	स.फ.वि.	२०४१ आषाढ	२०४४ माघ
१३.	श्री भोला अधिकारी	का.मु. का.प्र.	२०४४ माघ	२०४८ श्रावण
१४.	श्री लोकनाथ देवजु	स.फ.वि.	२०४८ श्रावण	२०४९ आषाढ
१५.	श्री भोला अधिकारी	का.मु. का.प्र.	२०४९ आषाढ	२०४९ आषाढ
वि.सं. २०४९ देखि २०५१ सम्म लिजमा सञ्चालनका लागि दिइएको ।				
१६.	श्री काशी बहादुर नेपाली	स.फ.वि.	२०५१ श्रावण	२०५३ आषाढ
१७.	श्री भोला अधिकारी	का.मु. का.प्र.	२०५३ आषाढ	२०५५ भाद्र
१८.	श्री नारायण प्रसाद भण्डारी	स.फ.वि.	२०५५ भाद्र	२०६१ बैशाख
१९.	श्री राजेश कुमार के.सी.	म.बा.वि.अ.	२०६१ बैशाख	२०६४ आषाढ
२०.	श्री बोम बहादुर थापा	म.बा.वि.अ.	२०६४ आषाढ	२०६५ चैत्र
२१.	श्री माधव प्रसाद खनाल	म.बा.वि.अ.	२०६५ चैत्र	२०७० कार्तिक
२२.	श्री सुरेन्द्र प्रसाद रिजाल	व.म.बा.वि.अ.	२०७० कार्तिक	२०७४ कार्तिक
२३.	श्री युवराज पाण्डे	व.म.बा.वि.अ.	२०७४ कार्तिक	हालसम्म

खण्ड-ग:

केन्द्रको वार्षिक प्रगति विवरण

१. वार्षिक प्रगति विवरणको सारांश

- यस केन्द्रमा आ.व. २०७६/७७ मा नियमित कार्यक्रम अन्तर्गत निम्नानुसार बजेट विनियोजन भएको थियो ।

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	बजेट उप-शीर्षक नं:	वार्षिक विनियोजित बजेट (रू. हजार)		
			पूँजीगत	चालु	कूल जम्मा
१.	मसलाबाली विकास केन्द्र	३१२०१०१४	३४००	२९१४०	३२५४००

- आ.व.२०७६/७७ को स्वीकृत वार्षिक विनियोजित बजेट अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन भयो । केन्द्रमा वार्षिक अवधिमा सञ्चालन गरिएका उक्त कार्यक्रम/क्रियाकलापहरू अन्तर्गत केन्द्रको प्रगति विवरण यस प्रकार रहेको छ:

क्र.सं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	बजेट उप-शीर्षक नं:	भारित प्रगति प्रतिशत	वित्तिय प्रगति प्रतिशत
१.	मसलाबाली विकास केन्द्र	३१२०१०१४	६६.६७	६६.१८

२. वार्षिक प्रगति विवरण (आ.व. २०७६/७७)

कार्यक्रम/आयोजनाको नाम: मसलाबाली विकास केन्द्र

बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०१०१४

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगती	
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार
१	भू-कम्पले क्षति भएको पुरानो कार्यालय भवन भत्काई साइट क्लियर गर्ने	३१११२		१	१.५४	५	१	१.५४
२	gps device, ph meter, moisture meter, refractrometer खरिद	३११२२	वटा	३	०.४६	१.५	३	०.४६
३	एयर कंडीसन	३११२२	संख्या	१	०.३१	१	१	०.३१
४	मल्टिमिडिया खरिद तथा व्यवस्थापन	३११२२	संख्या	१	०.३१	१	१	०.३१
५	सि.सि.टिभी क्यामरा जडान	३११२२	संख्या	६	०.४६	१.५	५	०.३८
६	उन्नत सिँचाइ प्रविधि जडान	३११२२	संख्या	३	१.३८	४.५	३	१.३८
७	भ्याकुम क्लिनर खरिद	३११२२	संख्या	३	०.१५	०.५	३	०.१५
८	केन्द्रमा खानेपानी व्यवस्थापन	३११५६	पटक	१	०.६१	२	१	०.६१
९	केन्द्रको पोखरी मर्मत तथा सुधार	३११७१	संख्या	१	३.०७	१०	०	०.००

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगती	
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार
१०	केन्द्रको बाटो सुधार	३११७१	पटक	१	०.६१	२	१	०.६१
११	थ्रेसिङ्गफ्लोर मर्मत सुधार	३११७१	संख्या	१	०.६१	२	१	०.६१
१२	पूरानो आवास घरको मर्मत सम्भार	३११७१	पटक	१	०.३१	१	१	०.३१
१३	कार्पेट, पर्दा खरिद	३११२३	मी.	१००	०.३१	१	१००	०.३१
१४	फर्निचर खरिद	३११२३	संख्या	१०	०.३१	१	१०	०.३१
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				१०.४५	३४	०	७.३०
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु						०	
१	अधिकृतस्तर दशौं	२११११	जना	१	२.३१	७.५१	१	२.३१
२	अधिकृतस्तर आठौं	२११११	जना	२	३.९१	१२.७२	१	१.९५
३	अधिकृतस्तर छैटौं	२११११	जना	३	५.५३	१७.९८	३	५.५३
४	सहायकस्तर पाँचौं	२११११	जना	१	१.३०	४.२३	१	१.३०
५	का.स. पाँचौं स्तर (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	८	१७.६६	५७.४८	०	०.००
६	स्थायी कर्मचारीको महँगी भत्ता	२११३२	जना	१५	१.११	३.६	६	०.४४
७	विभिन्न बैठक भत्ता	२११३९	पटक	४	०.१८	०.६	४	०.१८
८	पाले पहरा भत्ता (पाले पहरा भत्ता)	२११३९	जना	२	०.१६	०.५१	२	०.१६
९	निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च	२११२१	जना	१५	०.४६	१.५	१४	०.४३
१०	स्थायी कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष	२१२१३	संख्या	१५	०.२२	०.७२	०	०.००
११	धाराको महसुल	२२१११	पटक	१२	०.०४	०.१४	१२	०.०४
१२	बिद्युत महशुल	२२१११	पटक	१२	०.६६	२.१६	१२	०.६६
१३	जारको पिउने पानी	२२१११	जार	३०	०.११	०.३६	३०	०.११
१४	टेलिफोन महसुल	२२११२	पटक	३	०.१७	०.५४	३	०.१७
१५	ईमेल/इन्टरनेट/वेवसाइट महसुल	२२११२	पटक	३	०.१७	०.५४	३	०.१७
१६	हुलाक/कुरियर/खर्च	२२११२	जना	१	०.०६	०.१८	१	०.०६
१७	पेट्रोल (दुई पाङ्गे)	२२११२	लिटर	१०८०	०.३३	१.०८	१०८०	०.३३
१८	मोबिल	२२२१२	लिटर	४८	०.११	०.३६	४८	०.११
१९	कार्यालयको गाडीको लागि डिजेल	२२२१२	लिटर	२००४	०.६१	२	२००४	०.६१
२०	मट्टितेल-इन्धन (अन्य प्रयोजन)	२२३१४	लिटर	१००	०.०३	०.१	१००	०.०३
२१	ग्याँस-इन्धन (अन्य प्रयोजन)	२२३१४	संख्या	१५	०.०७	०.२४	१५	०.०७

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगती	
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार
२२	व्याट्री-इन्धन (अन्य प्रयोजन)	२२३१४	संख्या	१	०.०९	०.३	१	०.०९
२३	हलुका सवारी साधन मर्मत खर्च	२२२१३	वटा	१	०.९२	३	१	०.९२
२४	दुईपाङ्गे सवारी साधन मर्मत खर्च	२२२१३	वटा	३	०.१८	०.६	३	०.१८
२५	मिनिटिलर तथा अन्य जोत्न प्रयोग हुने साधनको मर्मत खर्च	२२२१३	वटा	३	०.०९	०.३	३	०.०९
२६	मेशिनरी उपकरण मर्मत ज्याला	२२२१३	पटक	१२	०.१८	०.६	१२	०.१८
२७	कम्प्यूटर/ल्यापटप मर्मत खर्च	२२२२१	वटा	६	०.१८	०.६	६	०.१८
२८	फोटोकपी/स्क्यानर मर्मत खर्च (मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च)	२२२२१	वटा	३	०.०५	०.१५	३	०.०५
२९	स्क्रिनहाउस मर्मत	२२२३१	संख्या	१	१.३८	४.५	१	१.३८
३०	केन्द्रको बारबन्देजको मर्मत सुधार	२२२३१	मी.	२००	४.९२	१६	२००	४.९२
३१	सिँचाइ कुलो मर्मत स्याहार सम्भार	२२२३१	मी.	१५०	१.५०	४.८८	१५०	१.५०
३२	कार्यालयमा दैनिक प्रयोगमा आउने मसलन्द सामाग्री तथा सेवा	२२३११	महिना	१२	१.११	३.६	१२	१.११
३३	पत्रपत्रिका तथा पुस्तिका (कार्यालय सामान तथा सेवा)	२२३१५	पटक	१२	०.१८	०.६	१२	०.१८
३४	वेभसाइट निर्माण तथा नविकरण	२२४१२	पटक	१	०.३१	१	१	०.३१
३५	कार्यालय सहयोगी करारमा लिने	२२४१३	संख्या	८	६.२८	२०.४५	८	६.२८
३६	करारका कर्मचारीहरूको पोशाक भत्ता (अन्य सेवा)	२२४१९	पटक	८	०.२५	०.८	८	०.२५
३७	मसला बाली कृषकहरूलाई जिल्लास्तरीय तालिम	२२५१२	पटक	१०	४.६१	१५	४	१.८४
३८	स्थानीय तह, कृषि ज्ञान केन्द्र, सरोकारवाला तथा कृषकहरू बीच अन्तरक्रिया	२२५१२	पटक	३	०.४६	१.५	२	०.३१
३९	मसला बालीको बीउ उत्पादन (अदुवा ३ मे.टन, बेसार ४ मे.टन, लसुन १ मे.टन)	२२५२१	मे.टन	८	२.४६	८	६	१.८४
४०	तरकारी मूल बीउ उत्पादन तथा वितरण (सिमि चौमासे ५०० के.जी., काँक्रो भक्तपुर लोकल ५ के.जी.)	२२५२१	के.जी.	५०५	०.९३	३.०३	५०५	०.९३
४१	तरकारी वर्णशंकर बीउ उत्पादन तथा वितरण (गोलभेडा श्रृजना जात २)	२२५२१	के.जी.	२	०.६१	२	२	०.६१

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगती	
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार
४२	तरकारी बेर्ना उत्पादन तथा बिक्री वितरण (काउली ७५, वन्दा २५, प्याज २००, गोलभेडा ७०, खुर्सानी ७०, भण्टा ५, फर्सीजात ५ हजार)	२२५२१	हजार वटा	४५०	१.३८	४.५	४५०	१.३८
४३	बीउआलु उत्पादन तथा बिक्री वितरण (बेसिक २, ३, ४ जनकदेव, डेजिरे, खुमल)	२२५२१	मे.टन	१५	१.६१	५.२५	१५	१.६१
४४	आलुको पिबियसदाना उत्पादनका लागि टिस्यू कल्चर प्रविधिबाट उत्पादित बिरुवा जारसहित खरिद	२२५२१	संख्या	५००	०.९२	३	५००	०.९२
४५	आलुको पिबियस दाना उत्पादन तथा बिक्री वितरण	२२५२१	संख्या	३००००	०.९२	३	३००००	०.९२
४६	फलफूल बिरुवा बिक्री वितरण (आँप ५००, लिची ५००, अम्बा ५००, कागती १०००, अन्य फलफूल ५००)	२२५२१	संख्या	३०००	०.२८	०.९	३०००	०.२८
४७	फलफूल बिरुवा उत्पादन (आँप ५००, लिची ५००, अम्बा५००, कागती २०००, अन्य फलफूल ५००)	२२५२१	संख्या	४०००	१.५४	५	४०००	१.५४
४८	फलफूल रुटस्टक बिरुवा उत्पादन (आँप १००००)	२२५२१	संख्या	१००००	०.४६	१.५	१००००	०.४६
४९	मसलाबालीको बीउ उत्पादनका लागि बाली-चक्र (धानको मूल बीउ उत्पादन (मकवा(नपुर-१, खुमल-८)	२२५२१	मे.टन	४	०.७४	२.४	४	०.७४
५०	बीउ बिक्री गर्नका लागि बीउविजन प्याकेजिङ्ग तथा लेब्लिङ्ग गर्ने	२२५२१	पटक	३	०.४६	१.५	३	०.४६
५१	अदुवा, बेसार मसलाबालीको स्याहार सम्भार	२२५२१	हेक्टर	२	०.६१	२	२	०.६१
५२	फलफूल बगैचा स्याहार सम्भार (माउबोट ब्लक, उत्पादन ब्लक)	२२५२१	हेक्टर	४.५	१.८७	६.०८	४.५	१.८७
५३	तरकारी बालीको जर्मप्लाज्म संकलन सम्बर्द्धन	२२५२१	संख्या	३	०.२३	०.७५	३	०.२३
५४	मसलाबालीहरुको जातिय जर्मप्लाज्म संकलन सम्बर्द्धन	२२५२१	संख्या	७	०.३९	१.२६	७	०.३९
५५	विभिन्न मसलाबालीहरुको जातिय अध्ययन परीक्षण प्रदर्शन	२२५२१	संख्या	१०	०.३१	१	१०	०.३१
५६	फार्मभित्र नमूना फूलबारी स्थापना तथा विभिन्न फूल बिरुवाहरुको प्रदर्शन	२२५२२	संख्या	१	१.५४	५	१	१.५४

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगती	
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार
५७	केन्द्रमा नमूना कृषि पर्यटन कार्यक्रम प्रदर्शन तथा सञ्चालन	२२५२२	संख्या	१	१.५४	५	१	१.५४
५८	फार्मभित्र नमूना कृषि प्रविधि प्रदर्शन तथा सञ्चालन	२२५२२	पटक	१	१.५४	५	१	१.५४
५९	केन्द्रको वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.१५	०.५	१	०.१५
६०	प्राविधिक पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.४६	१.५	१	०.४६
६१	मसलाबाली सम्बन्धी लिफलेट, पम्फलेट, ब्रोसर प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.१५	०.५	१	०.१५
६२	मसलाबालीमा विषादि न्यूनिकरणका लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन	२२५२२	पटक	३	०.९२	३	३	०.९२
६३	कृषकस्तरमा मसलाबालीको उत्पादन प्रदर्शन, नतिजा प्रदर्शन कार्यक्रम सञ्चालन	२२५२२	पटक	१३	१.४०	४.५५	४	०.४३
६४	माटो परीक्षण शिविर सञ्चालन	२२५२२	पटक	१	०.६१	२	१	०.६१
६५	अन्तरजिल्ला कृषक भ्रमण (प्रचार प्रसार तथा सामग्री उत्पादन तथा प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	१.२३	४	०	०.००
६६	हरियो सागसव्जी तथा सिस्नु सुकाई गुन्द्रुक/डल्ले खुर्सानी र अन्य बनाउने कार्यक्रमका लागि ५०% अनुदान सहयोग	२२५२२	संख्या	२०	३.०७	१०	०	०.००
६७	कार्यक्रम अनुगमन निरिक्षण	२२६११	पटक	२५	१.१५	३.७५	२५	१.१५
६८	कार्यालयको काममा विभिन्न स्थानमा भ्रमण	२२६११	पटक	१३	०.३८	१.२५	१३	०.३८
६९	सरुवा भएर आउँदाको खर्च	२२६१२	पटक	३	०.२३	०.७५	०	०.००
७०	मसलाबाली सम्बन्धी कर्मचारीहरू सम्मिलित ट्राभ्लिङ्ग सेमिनार	२२६१२	पटक	१	०.६१	२	०	०.००
७१	कार्यालयको सवारी साधन बीमा गर्ने	२२२१४	वटा	४	०.१८	०.६	४	०.१८
७२	स्वागत तथा अतिथि सत्कार खर्च	२२७११	पटक	१२	०.३७	१.२	१२	०.३७
७३	अन्य विविध खर्च	२२७११	पटक	१२	०.३७	१.२	१२	०.३७
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्माः				८९.५५	२९.४		५९.३७
	कूल जम्मा खर्च				**१००.००**	**३२५.४**		**६६.६६५६**

३. वार्षिक बजेट विनियोजन र खर्च (आ.व. २०७६/७७)

क्र.सं.	कार्यक्रम/ आयोजनाको नाम	वार्षिक विनियोजित बजेट (रू. हजार)			वार्षिक खर्च (रू. हजार)			वित्तिय प्रगति (प्रतिशत)
		पूँजीगत	चालु	जम्मा	पूँजीगत	चालु	जम्मा	
१.	मसलाबाली विकास केन्द्र	३४००	२९१४०	३२५४०	२४७७.७	१९०५८.५	२१५३६	६६.१८

४. वार्षिक प्रगति स्थिति र प्रगति नपुगका कारणहरु (आ.व. २०७६/७७)

क्र.सं	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	प्रगति नपुगका जायज कारणहरु
१	केन्द्रको पोखरी मर्मत तथा सुधार	कोभिड-१९ को कारण
२	अधिकृतस्तर आठौं तलब	रिक्त दरवन्दी
३	का.स. पाँचौं स्तर तलब	रिक्त दरवन्दी
४	स्थायी कर्मचारीको महँगी भत्ता	रिक्त दरवन्दी
५	निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च	रिक्त दरवन्दी
६	मसलाबाली कृषकहरूलाई जिल्लास्तरीय तालिम	कोभिड १९ को कारण
७	स्थानीयतह, कृषि ज्ञान केन्द्र, सरोकारवाला तथा कृषकहरू बीच अन्तरक्रिया	
८	मसलाबालीको बीउ उत्पादन	
९	अन्तरजिल्ला कृषक भ्रमण	
१०	हरियो सागसब्जी तथा सिस्नु सुकाई गुन्द्रुक/डल्ले खुर्सानी र अन्य बनाउने कार्यक्रमका लागि ५०% अनुदान सहयोग	
११	मसलाबाली सम्बन्धी कर्मचारीहरू सम्मिलित	
१२	कृषकस्तरमा मसलाबालीको उत्पादन प्रदर्शन, नतिजा प्रदर्शन कार्यक्रम सञ्चालन	

५. कार्यक्रमको अपेक्षित प्रतिफल (Output) विवरण

कार्यक्रम/आयोजनाको नामः मसलाबाली विकास केन्द्र

बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०१०१४

क्र.सं.	विवरण	इकाई	वार्षिक लक्ष्य	वार्षिक प्रगति
१	मसला बालीको बीउ उत्पादन (बेसार, लसुन र अदुवा)	मे.टन	८	६
२	सिमि चौमासे बीउ उत्पादन तथा बिक्री वितरण	के.जी	५००	५००
३	काँक्रो भक्तपुर लोकलको बीउ उत्पादन	के.जी.	५	२०
४	तरकारी बेर्ना उत्पादन तथा बिक्री वितरण	हजार	४५०	४७२

क्र.सं.	विवरण	इकाई	वार्षिक लक्ष्य	वार्षिक प्रगति
५	बीउ आलु उत्पादन तथा बिक्री वितरण	मे.टन	१५	१५
६	फलफूल बिरुवा बिक्री वितरण	संख्या	३०००	४७७५
७	धानको बीउ उत्पादन तथा बिक्री वितरण	मे.टन	३	५
८	अदुवा र बेसार मसलाबालीको स्याहार सम्भार	हेक्टर	१	१
९	तरकारी बालीको जातिय सम्बर्द्धन	संख्या	३	३
१०	मसला बालीहरुको जर्मप्लाज्म सम्बर्द्धन	संख्या	७	७
११	तरकारी आलु तथा मसला बाली कृषकहरुलाई जिल्लास्तरिय तालिम	पटक	१०	४
१२	वार्षिक पुस्तिका प्रकाशन गर्ने	पटक	१	१
१३	प्राविधिक पुस्तिका प्रकाशन (५०० प्रति)	पटक	१	१
१४	मसलाबाली सम्बन्धी लिफलेट प्रकाशन	पटक	१	१
१५	आलुको पूर्व मूल बीउ उत्पादन	संख्या	३००००	३५०००
१६	फार्मभित्र नमूना कृषि प्रविधि प्रदर्शन तथा सञ्चालन	पटक	१	१
१७	माटो शिविर सञ्चालन	पटक	१	१
१८	कृषकस्तरमा मसला बालीको उत्पादन प्रदर्शन, नतिजा प्रदर्शन कार्यक्रम सञ्चालन	पटक	१३	४
१९	उन्नत सिँचाइ प्रविधि जडान	पटक	१	१
२०	स्क्रिन हाउस मर्मत	पटक	१	१
२१	केन्द्रको बारबन्देजको मर्मत सुधार	मी	३००	३००
२२	सिँचाइ कुलो मर्मत स्याहार सम्भार	मी	१५०	१५०

६. कार्यक्रमका मुख्य–मुख्य उपलब्धिहरु

क्र.सं.	सञ्चालित प्रमुख कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	बजेट खर्च रु. हजार	हाँसिल मुख्य उपलब्धि
१	बीउ आलु उत्पादन तथा बिक्री वितरण	टन	१५	५२५	आलुको बेसिक बीउ उत्पादन १५ टन भई १० हे. क्षेत्रफलमा उन्नत बीउ उपलब्ध भएको ।
२	आलुको पिबियस दाना उत्पादन तथा बिक्री वितरण	संख्या	३००००	३००	आलुको पी.वि.एस. दाना ३५००० उत्पादन भएको
३	तरकारी बेर्ना उत्पादन तथा बिक्री वितरण	संख्या हजार	४७२	४५०	विभिन्न जातको तरकारी बेर्ना ४७२ हजार उत्पादन भएको

क्र.सं.	सञ्चालित प्रमुख कार्यक्रम	इकाई	परिमाण	बजेट खर्च रु. हजार	हाँसिल मुख्य उपलब्धि
४	तरकारी मूल बीउ उत्पादन तथा वितरण	के.जी.	५०५	३०३	सिमीको ५०० तथा भक्तपुर लोकल काँक्रोको ८.७ के.जी. बिक्री वितरण भएको मूल बीउ उत्पादन भई २८ हेक्टर क्षेत्रफलमा खेती विस्तार भएको, यस वर्ष २० के.जी. बीउ उत्पादन भएको
५	फलफूल बिरुवा बिक्री वितरण आप लिची कागती तथा अन्य	संख्या	३०००	९०	५३७२ विभिन्न फलफूल बिरुवा बिक्री वितरण भई २९ हेक्टर क्षेत्रफलमा क्षेत्र विस्तार भएको
६	फलफूल बिरुवा उत्पादन	संख्या	४०००	५००	५५०० बिरुवा उत्पादन भएको
७	मसलाबालीको बीउ उत्पादनका लागि बाली-चक्र (धानको मूल बीउ उत्पादन (मकवानपुर-१, खुमल-८)	टन	४	२४०	धानको बीउ ५ टन बिक्री भई १०० हेक्टर जमिनमा गुणस्तरिय बीउ उपलब्ध भएको
८	फार्म भित्र नमूना कृषि प्रविधि प्रदर्शन तथा सञ्चालन	पटक	१	५००	एउटा टप भेन्टिलेटेड प्लाष्टिक घर निर्माण भएको
९	केन्द्रको बारेबन्देजको मर्मत सुधार	मी	२००	१६००	सडक विस्तारको क्रममा भत्केको २०० मी. जग्गामा बारबन्देज गरी फार्म सुरक्षित गरिएको
१०	सिँचाइ कुलो मर्मत स्याहार सम्भार	मी	१५०	४८८	केन्द्रभित्र १५० मी सिँचाइ कुलो निर्माण भई सिँचाइ सुविधा भएको
११	वेभसाइट निर्माण तथा नविकरण	पटक	१	१००	कार्यालयको वेभसाईट http://hdcpanchkhal.bagamati.gov.np/ सञ्चालनमा आएको
१२	मसला बाली कृषकहरूलाई जिल्लास्तर ीय तालिम	पटक	१०	१५००	४ वटा तालिम सञ्चालन भै ९० कृषकको क्षमता अभिवृद्धि भएको
१३	मसलाबालीको बीउ उत्पादन	टन	६	८००	मसलाबालीको ६ मे.टन बीउ उत्पादन भएको

७. मूख्य मूख्य कार्यक्रमको विवरण (२०७६/७७)

पूँजीगत खर्चतर्फका कार्यक्रमहरु:

(१) भूकम्पले क्षति भएको पूरानो कार्यालय भवन भत्काई साइट क्लियर गर्ने

महाभूकम्प ११ वैशाख २०७२ बाट क्षति भएको भवन काम नलाग्ने अवस्थामा रहेको हुँदा उक्त भवनलाई हटाउनु पर्ने अवस्था रहेको थियो। साथै आ.व. २०७७/७८ मा नयाँ भवन निर्माणको लागि बजेट विनियोजन भएको हुँदा उक्त जीर्ण भवनलाई भत्काई जग्गा खाली गरियो।

(२) GPS device, ph meter, moisture meter, refractrometer **खरिद**

यस कार्यक्रमबाट केन्द्रको विभिन्न क्रियाकलापको लागि आवश्यक मेशिनहरु किन्ने कार्य गरियो । जि.पी.एस. यन्त्र १ थान, माटोको पि.एच. तथा खाद्यतत्व जाँच्नको लागि माटो परिक्षण कीट बक्स १ थान, विभिन्न बीउहरुको चिस्यानको मात्रा नाप्नको लागि चिस्यान मिटर, फलको गुलियोपना नाप्नको लागि रिफ्रयाक्टोमिटर र केन्द्रको तापक्रम मापन गर्नको लागि म्याक्सिमम मिनिमम थर्मोमिटर ८ थान खरिद गरिएको छ ।

(३) मल्टिमिडिया खरिद तथा व्यवस्थापन

विभिन्न तालिम कार्यक्रम तथा अन्य कार्यक्रममा प्रयोग गर्नको लागि प्रोजेक्टर, स्क्रिन तथा साउन्ड सिष्टम खरिद गरिएको छ । यसबाट कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नको लागि सहजता हुनेछ ।

(४) सि.सि.टिभी क्यामरा जडान

कार्यालयको सुरक्षाको लागि सि.सि.टि.भि क्यामरा ५ स्थानमा जडान गरिएको छ । हाल कार्यालय प्रवेशतर्फ तथा कार्यालयको वरिपरिको स्थानहरु (तरकारी नर्सरी, पोखरी, टपभेन्टिलेटेड प्लाष्टिक घर तथा थ्रेसिङ फ्लोरहरु भएका स्थानहरुको निगरानी हुने गरेको छ ।

(५) उन्नत सिँचाइ प्रविधि जडान

यस कार्यक्रम अन्तर्गत तरकारी नर्सरी घरहरुमा ओभरहेड स्प्रीङकल सिँचाइ जडान तथा स्क्रिन हाउसमा अल्ट्राभाईलेट फिल्टर जडान गरियो । स्क्रिन हाउसमा निसंक्रमित पानीबाट सिँचाइ गर्न सकिनेछ भने तरकारी नर्सरीमा सिँचाइमा सहजता भएको छ ।

(६) केन्द्रको बारबन्देजको मर्मत सुधार

केन्द्रको दक्षिण भेगतर्फको कम्पाउण्ड वाल बाटो बिस्तारको क्रममा भत्काईएको हुँदा उक्त स्थानमा करिब ३०० मिटर तारजालीले बारवन्देज गरी सुरक्षित गरिएको छ ।

(७) सिँचाइ कुलो मर्मत स्याहार सम्भार

केन्द्र भित्र रहेका सिँचाइ कुलोहरु व्यवस्थित गर्ने क्रममा यस आ.व. मा पनि १५० मि सिँचाइ कुलोलाई पक्की बनाउने कार्य भएको छ ।

(८) मसलाबाली कृषकहरूलाई जिल्लास्तरीय तालिम

यस आ.व. मा जिल्लास्तरीय तालिमको लक्ष्य १० वटा रहेको थियो । काभ्रे, चितवन, धार्दिङ र नुवाकोट जिल्लामा तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरियो । काभ्रे जिल्लामा वेथानचोक गाउँपालिकाको समन्वयमा र चितवन, धादिङ र नुवाकोटमा कृषि ज्ञान केन्द्रको समन्वयमा तालिम कार्यक्रम सञ्चालन भएको थियो । उक्त तालिमहरुमा केन्द्रका प्रशिक्षकहरु तथा सम्बन्धित कार्यालयका प्रशिक्षकबाट प्रशिक्षण भएको थियो । कोभिड-१९ महामारीको कारण बाँकी तालिमहरु सञ्चालन गर्न सकिएन ।

(९) स्थानीय तह, कृषि ज्ञान केन्द्र, सरोकारवाला तथा कृषकहरू बीच अन्तरक्रिया

संघीयताको कार्यान्वयनसँगै कृषि प्राविधिक सेवा तीनै तहको सरकारबाट प्रदान हुने हुँदा सरोकार वाला निकाय बीच समन्वय तथा अन्तरक्रियाको आवश्यकता महसुस गरी यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो । वार्षिक ३ वटा लक्ष्य भएकोमा दुई वटा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरियो । पहिलो कार्यक्रम शैक्षिक

तालिम केन्द्र, धुलिखेलमा कृषि ज्ञान केन्द्र, काभ्रे जिल्लाका स्थानीय तहका कृषि शाखाहरु, आलु सुपरजोन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधार आयोजना, सिन्धुपाल्चोक तथा कृषकहरुको उपस्थितिमा भएको थियो । दोस्रो कार्यक्रम सिन्धुपाल्चोकको वलेफिमा सिन्धुपाल्चोक जिल्लाको स्थानीय तहहरुको कृषि शाखा, मकै जोन, सिन्धुपाल्चोक खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधार आयोजना, सिन्धुपाल्चोक, कृषि ज्ञान केन्द्र, काभ्रे तथा कृषकहरुको उपस्थितिमा सञ्चालन भएको थियो । उक्त कार्यक्रमहरुमा सबै कार्यालयको वार्षिक कार्यक्रम प्रस्तुत भएको थियो र समन्वय हुन सक्ने बुँदाहरुमा छलफल भएको थियो ।

(१०) मसलाबालीको बीउ उत्पादन (अदुवा ३ मे.टन, बेसार ४ मे.टन, लसुन १ मे.टन)

यस आ.व. मा मसलाबालीको बीउ जम्मा ६ टन मात्र उत्पादन भएको छ । कपुरकोट हलेदो-१, सुगन्धा हलेदो, स्थानीय लसुन, भोटे लसुन तथा अदुवाको उत्पादन भएको छ ।

(११) तरकारी मूल बीउ उत्पादन तथा वितरण

यस आ.व. मा लक्ष्य अनुसार सिमी चौमासे ५०० के.जी. उत्पादन भएको छ । २४६ के.जी. बिक्री वितरण भएको र बाँकी मौज्दात रहेको छ । भक्तपुर लोकल काँक्रो, काँक्रोको बीउ ५ के.जी. उत्पादन लक्ष्य रहेकोमा गत वर्षको मौज्दातबाट यस आ.व. मा ८.७ के.जी. बिक्री वितरण भएको छ । यस आ.व. मा काँक्रो को बीउ २५ के.जी. उत्पादन भएको छ ।

(१२) तरकारी वर्णशंकर बीउ उत्पादन तथा वितरण

गोलभेडा सृजनाको बीउ उत्पादन गर्नको लागि यस आ.व. मा भाले र पोथी लाईनहरु लगाईएको छ । यस बाहेक AVRDC बाट ल्याई करिब २० वर्ष अगाडी केन्द्रमा तथा पाँचखाल क्षेत्रका कृषकहरुमा परिक्षण गरिएको जातहरु मध्ये गोलभेडाको CLN 2037 जात कृषकहरु माँझ प्रचलित रहेको कारण उक्त जातको संरक्षणको लागि २.२ के.जी. बीउ उत्पादन गरिएको छ ।

(१३) तरकारी बेर्ना उत्पादन तथा बिक्री वितरण

यस आ.व. मा विभिन्न तरकारीको बेर्नाहरु उत्पादन भएको छ । कूल ४ लाख ७२ हजार बेर्ना उत्पादन भई बिक्री वितरण भएको छ । बन्दाबन्दीको समयमा समेत सुरक्षित तरिकाबाट तरकारी बेर्नाको बिक्री वितरण गरिएको थियो । उत्पादित तरकारी बेर्नाको विवरण तल तालिकामा दिईएको छ ।

(१४) बीउ आलु उत्पादन तथा बिक्री वितरण

यस आ.व. मा आलुको विभिन्न जातको मूलबीउ, प्रमाणित १, प्रमाणित दोस्रो तथा उन्नत बीउ उत्पादन भएको थियो । आलु खन्ने समयमा बन्दाबन्दीको अवस्था भएको कारण बिक्री वितरण कम भएको थियो । बाँकी आलु कोल्डस्टोरमा राखिएको थियो ।

(१५) आलुको पिविएस दाना उत्पादन तथा बिक्री वितरण

यस वर्ष गत वर्षको उत्पादनबाट १७४०० पीविएस दाना बिक्री वितरण भयो । यस आर्थिक वर्षमा भाद्र अन्तिममा ईनभिट्रो बिरुवा रोपण गरी पौष महिनामा बाली लिई पुनः माघमा रोपण गरी वैशाखमा बाली लिन सकिने कुरा पुष्टि भयो । भाद्र महिनामा स्क्रिन हाउसको पाँच वटा बेडमा बाली लगाईएको थियो । कार्डीनल र एम.एस. ४२.३ जातको बिरुवाको उत्पादन भएता पनि सन्तोषजनक भएको थिएन । दाना संख्या कम रहेको थियो । माघमा कार्डिनल जातको आलुको ईनभिट्रो बिरुवा लगाईएको थियो र उक्त बालीको उत्पादन ३०,४०० दाना भएको थियो जुन सन्तोषजनक थियो ।

(१६) फलफूल बिरुवा बिक्री उत्पादन तथा बिक्री वितरण (आँप ५00, लिची ५00, अम्बा ५00, कागती १000, अन्य फलफूल ५00)

यस आर्थिक वर्षमा विभिन्न फलफूलका ४७७५ बिरुवा उत्पादन भई बिक्री वितरण भएको थियो। आँपको बिरुवा ईनआर्चिङ्गबाट मात्र उत्पादन गरिएकोमा यस वर्षबाट परिक्षणको रुपमा साईड ग्राफ्टीङ्गबाट सुरुवात गरिएको छ। अम्बा, कागती, रुखकटहर र मेवाको बीजु बिरुवाहरु उत्पादन गरी बिक्री वितरण भएको छ भने लिचीको एयर लेयरिङ्गबाट बिरुवा उत्पादन गरिएको थियो।

(१७) फलफूल रुटस्टक बिरुवा उत्पादनः

आँपको कलमी बिरुवा तयारीको लागि यस आ.व. मा पनि आँपको बीजु बिरुवा उत्पादनको लागि १0000 कोया रोपण गरिएको थियो। उक्त बीजु बिरुवाहरु आगामी आ.व. को लागि कलमी गर्न तयार हुनेछन्।

(१८) मसलाबालीको बीउ उत्पादनका लागि बाली–चक्रः

यस केन्द्रको जग्गाहरुमा वर्षातको समयमा अन्य बाली लगाउन कठिन हुने हुँदा बाली चक्रको रुपमा धानबालीको बीउ उत्पादन गर्ने कार्य गरिदै आएको छ। मुख्य गरी मकवानपुर-१ र खुमल-८ लगायत अन्य जातका बीउ उत्पादन भई बिक्री वितरण भएको थियो। यस आ.व. मा ४ मे.टन लक्ष्य रहेकोमा ४.९७ टन बीउ उत्पादन भई बिक्री वितरण भएको थियो।

(१९) बीउ बिक्री गर्नका लागि बीउविजन प्याकेजिङ्ग तथा लेबलिङ्ग गर्ने

यस आ.व. मा आलुको लागि जुटको बोरा ७00 वटा र धान तथा सिमीको लागि प्लाष्टिक बोरा ३00 वटा छपाई गरी खरिद गरिएको छ। यसबाट आलु तथा धानको बीउ प्याकिङ्ग गर्नको लागि सहज हुनेछ।

(२0) अदुवा, बेसार मसलाबालीको स्याहार सम्भारः

गत आर्थिक वर्षमा लगाईएको अदुवा तथा बेसार बालीको गोडमेल, झार उखेल्ने, सिँचाइ तथा बाली संरक्षण गरिएको थियो। तथापि असोज कार्तिक महिनाको अविरल झरीको कारण उत्पादनमा ह्रास आएको थियो।

(२१) फलफूल बगैचा स्याहार सम्भार

केन्द्रमा रहेका आँफ, लिची तथा अन्य फलफूलका माउबोट तथा उत्पादनशील बोटहरुको गोडमेल, सिँचाइ, बोर्डोपेष्ट लगाउने, काँटछाँट, रोग किराको लागि विषादी प्रयोग गर्ने जस्ता कार्यहरु गरी बगैचा व्यवस्थित गराउने कार्य नियमित रुपमा भएको छ।

(२२) तरकारी बालीको जर्मप्लाज्म संकलन सम्बर्द्धन

यस कार्यक्रम अन्तरगत केन्द्रमा रहेको गोलभेडा सि.एल.एन. २0३७, गोलभेडा सि.एल.एन. ११३१ र तितेकरेला ह्वाईटलङ्गको सम्बर्द्धन गरिएको छ। यस आ.व. मा गोलभेडा सि.एल.एन. २0३७ को २.२ के.जी. बीउ उत्पादन भएको छ।

(२३) मसलाबालीहरुको जातिय जर्मप्लाज्म संकलन सम्बर्द्धन

यस कार्यक्रम अन्तरगत कपुरकोट हलेदो-१, सुगन्धा बेसार, कपुरकोट-१ अदुवा, कस्तुरी मेथि, लसुन पाँचखाल स्थानीय, लसुन भोटे, सौफ स्थानीय आदिको सम्बर्द्धन गरिएको छ।

(२४) विभिन्न मसलाबालीहरुको जातिय अध्ययन परीक्षण प्रदर्शन

माथि सम्बर्द्धन गरिएका विभिन्न जातका मसला तथा तरकारी बालीको प्रदर्शनी ब्लक बनाई सो को बीउ उत्पादन गरिएको छ । स्थानीय लसुनमा नाईट्रोजनको विभिन्न मात्राको परीक्षण गरिएको थियो र सो कार्यको लागि कृषि जे.टि.ए. का OJT हरुलाई परिचालन गरिएको थियो । तर बन्दाबन्दीको कारण र अन्य कार्यको कारण अध्ययनको लसुन बाली भित्राउन ढिला भई तथा अत्याधिक वर्षाको कारण लसुन फिल्डमा नै कुहिएको थियो ।

(२५) फार्मभित्र नमूना फूलबारी स्थापना तथा विभिन्न फूल बिरुवाहरुको प्रदर्शन

केन्द्रको आकर्षण बढाउनको लागि फूलबारीहरुलाई व्यवस्थित गर्ने तथा फूलहरुको प्रदर्शनी गर्नको लागि यस कार्यक्रमबाट सहयोग पुगेको छ । थ्रेसिङ्ग फ्लोरको वरिपरी फूलको क्यारी बनाउने, नर्सरी क्षेत्रको वरिपरी फूल क्यारी बनाउने, पुरानो कार्यालय भवनको अगाडीको फूलबारी व्यवस्थित गर्ने, कार्यालयको अगाडी विभिन्न फूलको प्रदर्शनीको लागि स्ट्यान्ड बनाउने आदि कार्यहरु गरियो । विभिन्न प्रकारका फूलहरु गमला स्ट्याण्डमा राखी प्रदर्शनी गरिएको छ । फूलको क्यारीहरुमा क्यालेन्डुला, सिलोसिया तथा सयपत्री लगायतका फूलहरु रोपी केन्द्रलाई सजाईएको थियो । जसको कारणले गर्दा क्यालेन्डुला तथा सिलोसियाको बिरुवाहरुको माग बढ्ने र आगामी वर्षमा सोको बेर्ना उत्पादन गरी बिक्री वितरण गर्ने लक्ष्य लिईएको छ ।

(२६) केन्द्रमा नमूना कृषि पर्यटन कार्यक्रम प्रदर्शन तथा सञ्चालन

यस कार्यक्रम अन्तरगत केन्द्रको सिँचाइ पोखरी सरसफाई गरी व्यवस्थित गरिएको छ र पोखरीको आकर्षण बढाउनको लागि हाँसपालन गरिएको छ । केन्द्रको नर्सरी क्षेत्रतर्फ जाने बाटोको मर्मत गरिएको छ । पोखरीमा माछापालन गरिएको छ । यस आ.व. मा पोखरीको माछाबाट समेत राजश्व संकलन भएको थियो ।

(२७) फार्मभित्र नमूना कृषि प्रविधि प्रदर्शन तथा सञ्चालन

फार्ममा नमूना प्रविधि अन्तर्गत तरकारी बेर्ना उत्पादनको लागि टप भेन्टिलेटेड प्लाष्टिक घर निर्माण गरिएको छ । हाल उक्त नर्सरीमा तरकारी बेर्ना उत्पादन कार्य भईरहेको छ ।

(२८) केन्द्रको वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकाशन

केन्द्रको तथ्याङ्क सहित केन्द्रको वार्षिक पुस्तिका तयार गरी वितरण गरिएको छ ।

(२९) प्राविधिक पुस्तिका प्रकाशन

पाँचखाल उपत्यका तथा अन्य व्यावसायिक क्षेत्रमा रहेका कृषकहरुले आफ्नो बालीमा देखा परेका रोग तथा कीराहरुको पहिचान गरी समस्या समाधान गर्न मद्दत पुऱ्याउने हेतुले आलु, तरकारी तथा मसलाबालीमा लाग्ने मुख्य मुख्य रोग तथा कीराहरुको पहिचान गर्न सजिलो हुने गरी रंगिन चित्र सहित प्राविधिक पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ । यसको साथसाथै अदुवा खेती सम्बन्धी संक्षिप्त जानकारी सहितको बुकलेट र लसुन खेती सम्बन्धी लिफलेट समेत प्रकाशन गरिएको छ । सम्पूर्ण प्रकाशनहरु कृषक समक्ष पुऱ्याईरहेको छ ।

(३०) माटो परीक्षण शिविर सञ्चालन

पाँचखाल नगरपालिकाको समन्वयमा पाँचखाल नगरपालिका क्षेत्र भित्रका माटोको नमूना परीक्षणको लागि माटो नमूना संकलन तालिम प्रदान गरी माटो परीक्षण शिविर सञ्चालन गरिएको थियो ।

८. वार्षिक बिक्री वितरण विवरण

८.१ फलफूल बिरुवा बिक्री वितरण

क्र.सं.	फलफूलको नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	रुख कटहर	संख्या	१२८
२	अम्बा	संख्या	६५९
४	मेवा	संख्या	६७
५	आँप	संख्या	४८२
६	लिची	संख्या	५०३
८	कागती	संख्या	२९३५
११	अनार	संख्या	१
	जम्मा		४७७४

८.२ तरकारी बेर्ना बिक्री वितरण

क्र.सं.	तरकारीको नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	काउली	संख्या	१३३८९१
२	वन्दा	संख्या	२४००१
३	गोलभेडा	संख्या	५४०७९
४	ब्रोकाउली	संख्या	३१०४
५	प्याज बेर्ना	संख्या	१७२४४०
६	भण्टा	संख्या	१०८३०
७	पिरो खुर्सानी	संख्या	३२६१८
८	अकवरे खुर्सानी	संख्या	१९६८
९	भेडे खुर्सानी	संख्या	३५१४१
१०	लौका	संख्या	३८०
११	फर्सी	संख्या	६३९
१२	घिरौला	संख्या	९०७
१३	काँक्रो	संख्या	१७२५
१४	करेला	संख्या	७३५
	जम्मा		**४७१७८७**

८.३ तरकारी बीउ बिक्री वितरण विवरण

क्र.सं.	तरकारीको नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	गोलभेडा सृजना	के.जी.	१.००६
२	गोलभेडा CL	के.जी.	०.१६४
३	चौमासे सिमी	के.जी.	२४६.२५
४	करेला	के.जी.	०
५	काँक्रो	के.जी.	८.७३
६	धनिया	के.जी.	३.०
		जम्मा	**२५९.१५**

८.४ पूर्वमूल बीउआलु बिक्री वितरण

क्र.सं.	नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	जनकदेव	दाना	१७४००
२	कार्डिनल	दाना	३८५०
		जम्मा	**२१२५०**

८.५ आलु बीउ बिक्री वितरण

क्र.सं.	नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	जनकदेव	के.जी.	३१११
२	कार्डिनल	के.जी.	५०
३	खुमल रातो	के.जी.	१४५
४	खुमल सेतो	के.जी.	३०
		जम्मा	**३३३६**

८.६ अदुवा बेसार बीउ बिक्री वितरण

क्र.सं.	नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	बेसार बीउ	के.जी.	१२०५.५
२	अदुवा बीउ	के.जी.	४००.५
		जम्मा	

८.७ मसला बीउ बिक्री वितरण

क्र.सं.	मसलाको नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	लसुन	के.जी.	३८.०
२	धनिया	के.जी.	०.१२५
३	मेथी	के.जी.	०

८.८ धान बीउ बिक्री वितरण

क्र.सं.	बालीको नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	मकवानपुर-१	के.जी.	२१०२
२	खुमल ८	के.जी.	११९८
३	सुख्खा ३	के.जी.	४४०
४	खुमल ४	के.जी.	१००
		जम्मा	**३८४०**

८.९ फूल बिरुवा बिक्री वितरण

क्र.सं.	फूलको नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	गुलाफ	संख्या	
२	रुद्राक्ष	संख्या	३
३	श्रीखण्ड	संख्या	
४	अन्य		५८

८.१० ताजा तरकारी बिक्री वितरण विवरण

क्र.सं.	तरकारीको नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
१	मूला	के.जी.	१०१
२	काउली र वन्दा	के.जी.	३२०
३	गोलभेडा	के.जी.	६३३.६३
४	फर्सि	के.जी.	४०३
५	माछा	के.जी.	१४१
६	काँक्रो	के.जी.	१९२६
७	लौका	के.जी.	२९

क्र.सं.	तरकारीको नाम	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
८	सिमी	के.जी.	७२
९	घिरौला	के.जी.	२३
१०	हाँस	संख्या	२३
११	हास अण्डा	संख्या	५४३
		जम्मा	

८.११ अन्य बिक्री वितरण विवरण

क्र.सं.	बिक्री वस्तु	इकाई	वार्षिक वितरण संख्या
			२०७६/७७
५	धान खायन	के.जी.	११३३
६	पराल	एकमुष्ठ	रु. ४५ हजारको
७	आँप लिची फल	एकमुष्ठ	रु. १७७१२५ को ठेक्का
		जम्मा	

९. विगत वर्षहरुको तुलनात्मक राजश्व विवरण

सि.नं.	आ.व.	राजश्व आम्दानी रु.
१	२०५९/६०	४,९५,३३५.५०
२	२०६०/६१	६,२१,९१३.३५
३	२०६१/६२	५,५१,५६६.०५
४	२०६२/६३	४,६५,४९९.१४
५	२०६३/६४	४,५६,९१८.७५
६	२०६४/६५	४,०३,४३१.२५
७	२०६५/६६	६,२०,०२५.१५
८	२०६६/६७	८,४१,२३४.२०
९	२०६७/६८	१२,५७,०९०.८०
१०	२०६८/६९	१६,२६,३३३.४५
११	२०६९/७०	१०,९०,१४८.८७
१२	२०७०/७१	२१,५८,७०५.००
१३	२०७१/७२	१४,९७,२७२.५०
१४	२०७२/७३	१६११८०९.६५
१५	२०७३/७४	१६११८०९.६५
१६	२०७४/७५	१६२९३३९.००

सि.नं.	आ.व.	राजश्व आम्दानी रु.
१७	२०७५/७६	२८४७३४३.२५
१८	२०७६/७७	२४०००१०.५०

१०. वार्षिक वित्तिय प्रगति विवरण

कार्यक्रम/आयोजनाको नाम: मसलाबाली विकास केन्द्र

(क) चालु खर्चको फाँटवारी

बजेट उप-शीर्षक नं. :- ३१२०१०१४ (चालु खर्च)

आ.व. :- २०७६/७७

खर्च शीर्षक नं.	बजेट रकम	विनियोजित बजेट	जम्मा खर्च	बाँकी बजेट
२१११	पारिश्रमिक कर्मचारी	९९९२०००.०	३६२२५६७.८	६३६९४३२.२
२११२१	पोशाक	१५००००.०	१४००००.०	१००००.०
२११३२	महँगी भत्ता	३६००००.०	१४६०००.०	२१४०००.०
२११३९	अन्य भत्ता	१११०००.०	७००००.०	४१०००.०
२१२१३	योगदानमा आधारित बीमा कोष खर्च	७२०००.०	५८४००.०	१३६००.०
२२१११	पानी बिजुली	२६६०००.०	२४८४२६.०	१७५७४.०
२२११२	सञ्चार महशुल	१२६०००.०	८७६००.०	३८४००.०
२२२१२	इन्धन कार्यालय प्रयोजन	३४४०००.०	३४२५००.०	१५००.०
२२२१३	सवारी साधन मर्मत खर्च	४५००००.०	४५००००.०	०.०
२२२१४	बीमा तथा नविकरण खर्च	६००००.०	३४७२४.०	२५२७६.०
२२२२१	मेसिनरी औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च	७५०००.०	५४९५७.०	२००४३.०
२२२३१	निर्मित सार्वजनिक सम्पतिको मर्मत सम्भार खर्च	२५३८०००.०	२४७३६९६.५	६४३०३.५
२२३११	मसलन्द तथा कार्यालय सामग्री	३६००००.०	३६००००.०	०.०
२२३१४	ईन्धन (अन्य प्रयोजन)	६४०००.०	६३९८८.०	१२.०
२२३१५	पत्रपत्रिका छपाई तथा सूचना प्रकाशन खर्च	६००००.०	५९५३५.०	४६५.०
२२४१२	सूचना प्रणाली तथा सफ्टवेयर सञ्चालन खर्च	१०००००.०	९९४४०.०	५६०.०
२२४१३	करार सेवा शुल्क	२०४५०००.०	१८९४८००.०	१५०२००.०
२२४१९	अन्य सेवा शुल्क	८००००.०	५५०००.०	२५०००.०
२२५१२	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	१६५००००.०	५५९२०२.०	१०९०७९८.०
२२५२१	उत्पादन सामग्री/सेवा खर्च	५११७०००.०	५१०७६९८.०	९३०२.०
२२५२२	कार्यक्रम खर्च	४१०५०००.०	२३८१३७७.०	१७२३६२३.०

खर्च शीर्षक नं.	बजेट रकम	विनियोजित बजेट	जम्मा खर्च	बाँकी बजेट
२२६११	अनुगमन मूल्याङ्कन खर्च	५०००००.०	४९३५८०.०	६४२०.०
२२६१२	भ्रमण खर्च	२७५०००.०	१५०००.०	२६००००.०
२२७११	विविध खर्च	२४००००.०	२४००००.०	०.०
	जम्मा रु.	**२९१४००००.०**	**१९०५८४९१.३**	**१००८१५०८.७**

(ख) पूँजीगत खर्चको फाँटवारी

बजेट उप-शीर्षक नं.:- ३१२०१०१४ (पूँजीगत खर्च)

आ.व.:- २०७६/७७

खर्च शीर्षक नं.	बजेट रकम	विनियोजित बजेट	जम्मा खर्च	बाँकी बजेट
३१११२	गैर आवासीय भवन निर्माण खरिद	५०००००	४९८५५०.००	१४५०.००
३११२२	मेसिनरी तथा औजार	१००००००	१००००००.००	०.००
३११२३	फर्निचर तथा फिक्चर्स	२०००००	१९८५८५.००	१४१५.००
३११५६	खानेपानी संरचना निर्माण	२०००००	१९८८८७.००	१११३.००
३११७१	पूँजीगत सुधार र सार्वजनिक निर्माण	१५०००००	५८१७०४.३२	९१८२९५.६८
	जम्मा रु.		३४०००००	२४७७७२६.३२

११. संकलित गैर-कर राजश्व आम्दानीको विवरण (आ.व. २०७६/७७)

कार्यक्रम/आयोजनाको नामः मसलाबाली विकास केन्द्र

बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०१०१४

संकेत संख्या	राजश्व शीर्षक	राजश्वको विवरण	राजश्व आम्दानी	सचित कोष दाखिला
१	१४२११	कृषि उत्पादनको बिक्रीबाट प्राप्त रकम	२३९३०१०.५०	२३९३०१०.५०
२	१४२२९	अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	७०००.००	७०००.००
३	१५१११	बेरुजु	४७०८३.९५	४७०८३.९५
		कूल जम्मा	**२४४७०९४.४५**	**२४४७०९४.४५**

१२. धरौटीको आर्थिक विवरण (आ.व. २०७५/७६)

कार्यक्रम/आयोजनाको नामः संघीय सशर्त अनुदान

बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०१०१४

१. आम्दानी	
१.१ गत आ.ब. सम्मको	११५८८६१.०५
१.२ यस आर्थिक बर्षको	१८९२३७.००
जम्मा आम्दानी	**१३४८०९८.०५**

२. खर्च	
२.१ सदर स्याहा	०.००
२.२ फिर्ता खर्च	१९१०००.००
जम्मा खर्च	**१९१०००.००**
३. बाँकी	
३.१ बैंक अनुसार बाँकी	११५७०९८.०५
३.२ श्रेष्ता अनुसार बाँकी	११५७०९८.०५
जम्मा बाँकी:	**११५७०९८.०५**

१३. बेरुजू फछ्र्यौट प्रगति विवरण (आ.व. २०७६/७७)

कार्यक्रम/आयोजनाको नामः संघीय सशर्त अनुदान
बजेट उप-शीर्षक नं. ३१२०१०१४

क्र.सं.	गत आ.व. सम्मको बेरूजु रकम (रू.)	वार्षिक प्रगति			बेरूजू फछ्र्यौट प्रतिशत
		बेरुजु फछ्र्यौट रकम (रू.)	फछ्र्यौट हुन बाँकी बेरुजु रकम (रू.)	कार्यवाहीको लागि पेश भएको बेरूजु रकम (रू.)	
१.	१११२००	३१२००	८००००	०.००	२८.०५

१४. कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखा परेका समस्या, गरिएका प्रयास र सुझाव

क्र.सं.	कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू	समस्या समाधान गर्न गरिएका प्रयासहरु	समस्या समाधानार्थ सुझावहरू
१.	**भौतिक संरचनाहरूमा क्षतिः** भू-कम्पका कारण केन्द्रका स्टोर, कार्यालय भवन, आवास भवनहरू क्षतिग्रस्त भएकोले कार्यक्रम सञ्चालनमा बाधा पुग्नुका साथै दैनिक प्रशासन एवं स्टोरको लागि समस्या भएको।	विभिन्न निकायमा अनुरोध गरिएको।	केन्द्रका क्षतिग्रस्त भएका भौतिक संरचनाहरूको पुनःनिर्माणका लागि माथिल्लो निकायबाट आवश्यक पहल हुनुपर्ने देखिन्छ।
३.	**प्रोत्साहन भत्ता नभएकोः** फार्म/केन्द्रमा कार्यालय समयभन्दा अघिपछि र विदाको समयमा समेतकाम गर्नुपर्ने, ज्यामी लगाउनु पर्ने, बालीनाली स्याहार सम्भार गर्नंपर्ने भएतापनि कर्मचारीहरुलाई प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था हुन नसकेको।	कर्मचारीहरुलाई प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्थाका लागि माथिल्लो निकायमा कुराकानी तथा छलफल गर्ने गरेको।	कर्मचारीहरुलाई प्रोत्साहन भत्ताको व्यवस्था हुन सकेको खण्डमा कर्मचारीको मनोबल उच्च हुने तथा कामको गुणस्तरमा समेत वृद्धि हुनेछ।
५.	**अपर्याप्त बजेटः** यस केन्द्रमा लगाईने ज्यामीहरुलाई जिल्ला दररेट अनुसार पारिश्रमिक दिन नसकेको अवस्था रहेको।	दैनिक ज्यामीहरुलाई हाल दैनिक जम्मा रू. ४८० मात्र दिई काम लगाउने गरेको।	हालको महँगी र मूल्यवृद्धिको कारण उनीहरुको ज्याला कम्तिमा पनि रू. ७०० हुने गरी बजेटको व्यवस्था भएमा कामकाज गराउनका लागि सहजता हुनेछ।

खण्ड-घः

आ.व. २०७७/७८ को वार्षिक कार्यक्रम

१. मसलाबाली विकास केन्द्रको वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम

बजेट उप-शीर्षक नं.: ३१२०१०१४

मन्त्रालयः भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, बागमती प्रदेश

कार्यक्रम/आयोजनाको नामः मसलाबाली विकास केन्द्र

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	वार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
११.१.२.१५	कार्यालय भवन निर्माण	३१११२		१	१४.८८	१००	०.३	४.४७	३०	०.४	५.९५	४०	०.३	४.४७	३०	
११.१.२.३१	कम्पोष्टको लागि सेड हाउस निर्माण (भवन निर्माण)	३११२२	वटा	१	०.३०	२	१	०.३०	२	०	०	०	०	०	०	
११.१.२.३२	फार्म मेशिनरीको लागि स्टोर हाउस निर्माण (भवन निर्माण)	३११२२	संख्या	१	०.३०	२	१	०.३०	२	०	०	०	०	०	०	
११.१.३.२४	सेफ्टी टैक निर्माण (पालेघर-१ क्वाटर मा-१) (पूँजिगत सुधार खर्च)	३११२२	संख्या	२	०.६०	४	०		०	२	०.६०	४	०	०	०	
११.१.३.४७	कार्यालय परिसरको पोखरी मर्मत तथा पर्खाल लगाउने (पूँजिगत सुधार खर्च)	३११२२	संख्या	१	०.७४	५	१	०.७४	५	०	०.००	०	०	०	०	
११.१.३.४८	कार्यालय परिसरको बाटो निर्माण तथा सुधार (पूँजिगत सुधार खर्च)	३११२२	संख्या	१	०.७४	५	१	०.७४	५	०	०.००	०	०	०	०	
११.१.३.४९	केन्द्रको स्टोर कोठामा कोल्ड च्याम्बर जडान (पूँजिगत सुधार खर्च)	३११२२	संख्या	१	२.९८	२०	०	०.००	०	१	२.९८	२०	०	०	०	
११.३.२.१	मोटरसाईकल खरिद (सवारी साधन)	३११५६	पटक	१	०.३७	२.५	१	०.३७	२.५	०	०.००	०	०	०	०	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
११.३.७.९१	ल्यापटप खरिद (कार्यालय सञ्चालनसँग सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशीन औजार)	३११७१	संख्या	२	०.२२	१.५	२	०.२२	१.५	०	०.००	०	०	०	०	
११.३.७.९२	डेक्सटप-१ प्रिन्टर -१ खरिद (कार्यालय सञ्चालनसँग सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशीन औजार)	३११७१	पटक	२	०.१५	१	२	०.१५	१	०	०.००	०	०	०	०	
११.३.७.९६	कार्यालयमा एअर कन्डिसन खरिद तथा जडान (कार्यालय सञ्चालनसँग सम्बन्धी यन्त्र, उपकरण तथा मेशीन औजार)	३११७१	संख्या	२	०.२४	१.६	०	०.००	०	२	०.२४	१.६	०	०	०	
११.३.१०.१५	प्लाष्टिक घर, स्क्रिन हाउस, तथा सेड हाउस र टप भेन्टिलेटेल प्लाष्टिक घर मा डीजिटल डिस्प्ले सहितको तापक्रम र आद्रता मापन गर्ने यन्त्र जडान(कृषि (खेतीको साथै सिँचाइ प्रयोजन र पशु चिकित्सा सम्बन्धी उपकरण तथा मेशीन औजार)	३११७१	पटक	७	०.७३	४.९	०	०.००	०	७	०.७३	४.९	०	०	०	
११.४.२२.४८	डीप वोरिङको लागि कन्ट्रोल रुम निर्माण तथा जि आई पाईप खरिद तथा जडान (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	३११२३	मी.	७	०.७३	४.९	०	०.००	०	१	०.७३	४.९	०	०	०	
११.४.२२.१५२	सिँचाइ कुलो मर्मत स्याहार सम्भार (अन्य सार्वजनिक निर्माण)	३११५९	मी.	७००	३.१३	२१	०	०.००	०	७००	३.१३	२१	०	०	०	
११.६.२.२	आलंकारीक विरुवा उत्पादनको लागि सेड हाउस निर्माण (बागवानी विकास खर्च)	३११३१	संख्या	१	०.७४	५	०	०.००	०	१	०.७४	५	०	०	०	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
११.६.२.३	फलफूल विरुवा उत्पादनको लागि सेड हाउस निर्माण (बागवानी विकास खर्च)	३११३१	संख्या	१	०.७४	५	०	०.००	०	१	०.७४	५	०	०	०	
११.६.१३.३८	कर्मचारी आवास तथा पाहुना कोठाको लागि खाट खरिद (कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स)	३११२३	संख्या	५	०.१५	१	५	०.१५	१	०	०.००	०	०	०	०	
११.६.१३.३९	तालिम हलको लागि फर्निचर खरिद (काठको कुर्सी-२५ अफिस टेवल्-२) (कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स)	३११२३	संख्या	२६	०.१५	१.०४				०	०.००	०	२६	०.१५	१.०४	
११.६.१३.५४	कार्पेट खरिद(कार्यालयको लागि फर्निचर फिक्चर्स)	३११२३	मी.	५०	०.११	०.७५	५०	०.११	०.७५	५०	०.००	०	०	०.००	०	
	क) पूँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				**२८.००**	**१८८.१९**		**७.५५**	**५०.७५**		**१५.८४**	**१०६.४**		**४.६२**	**३१.०४**	
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु															
१.१.१.३	अधिकृतस्तर दशौं (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	१	१.१४	७.६४	०	०.४४	२.९४	०	०.३५	२.३५	०	०.३५	२.३५	
१.१.१.५	अधिकृतस्तर आठौं (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	२	१.९३	१३.००	०	०.७४	५	०	०.६०	४	०	०.६०	४	
१.१.१.७	अधिकृतस्तर छैटौं (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	३	२.६६	१७.८९	०	१.०२	६.८८	०	०.८२	५.५	०	०.८२	५.५१	
१.१.१.९	सहायकस्तर चौथो (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	१	०.७१	४.८०	०	०.२८	१.८५	०	०.२२	१.४८	०	०.२२	१.४७	
१.१.१.३०	का. स. पाँचौं स्तर (स्थायी कर्मचारी)	२११११	जना	०	०.००	०.००	०	०.००	०	०	०.००	०	०	०.००	०	
१.२.२.१	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता (महंगी भत्ता)	२११३२	जना	१५	०.५४	३.६०	१५	०.१८	१.२	१५	०.१८	१.२	१५	०.१८	१.२	
१.२.८.१	प्रसुती स्याहार भत्ता (शिशु स्याहार भत्ता)	२११३९	पटक	६	०.०४	०.३०	२	०.०१	०.१	२	०.०१	०.१	२	०.०१	०.१	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
१.२.१०.१	पाले पहरा भत्ता (पाले पहरा भत्ता)	२११३९	जना	२	०.०८	०.५५	२	०.०३	०.२	२	०.०३	०.२	२	०.०२	०.१५	
१.३.१.१	निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च (कर्मचारी पोशाक)	२११२१	जना	१५	०.२२	१.५०	०	०.००	०	०	०.००	०	१५	०.२२	१.५	
१.६.४.१	स्थायी कर्मचारीको योगदानमा आधारित बीमा कोष (कर्मचारीको योगदानमा	२१२१३	संख्या	१५	०.११	०.७२	१५	०.०४	०.२४	१५	०.०४	०.२४	१५	०.०४	०.२४	
२.१.१.१	धाराको महसुल (धाराको महसुल)	२२१११	पटक	१२	०.०३	०.१८	४	०.०१	०.०६	४	०.०१	०.०६	४	०.०१	०.०६	
२.१.२.१	बिद्युत महशुल (बिजुली महसुल)	२२१११	पटक	१२	०.२१	१.४४	४	०.०७	०.४८	४	०.०७	०.४८	४	०.०७	०.४८	
२.१.३.१	जारको पिउने पानी (पिउने पानी)	२२१११	जार	६०	०.०५	०.३६	४	०.०२	०.१२	४	०.०२	०.१२	४	०.०२	०.१२	
२.१.६.१	टेलिफोन महसुल (टेलिफोन महसुल)	२२११२	पटक	१२	०.०८	०.५४	४	०.०३	०.१८	४	०.०३	०.१८	४	०.०३	०.१८	
२.१.७.१	ईमेल/इन्टरनेट/वेवसाइट महसुल (ईमेल/इन्टरनेट/वेवसाइट)	२२११२	पटक	१२	०.०५	०.३६	१	०.०२	०.१२	१	०.०२	०.१२	१	०.०२	०.१२	
२.१.८.२	सूचना अधिकारीको लागि मासिक संचार खर्च (कर्मचारीको सुविधाको सञ्चार खर्च)	२२११२	जना	१	०.०१	०.०६	१	०.००	०.०२	१	०.००	०.०२	१	०.००	०.०२	
२.१.९.२	हुलाक/कुरियर खर्च (हुलाक/कुरियर खर्च)	२२११२	जना	१२	०.०२	०.१२	४	०.०१	०.०४	४	०.०१	०.०४	४	०.०१	०.०४	
२.२.२.२	पेट्रोल-दुई पाङ्ग्रे (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	२२२१२	लीटर	७२०	०.१२	०.७९	२४०	०.०४	०.२६	२४०	०.०४	०.२६	२४०	०.०४	०.२७	
२.२.२.४	मोबिल (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	२२२१२	लीटर	९६	०.१०	०.६७	३२	०.०३	०.२२	३२	०.०३	०.२२	३२	०.०३	०.२३	
२.२.२.८	कार्यालयको गाडीको लागी डिजेल (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	२२२१२	लीटर	१८००	०.२७	१.८०	६००	०.०९	०.६	६००	०.०९	०.६	६००	०.०९	०.६	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
२.२.२.९	पावर टिलर तथा ट्याक्टरको लागि डिजेल (इन्धन कार्यालय प्रयोजन)	२२२१२	लीटर	५४०	०.०८	०.५४	१८०	०.०३	०.१८	१८०	०.०३	०.१८	१८०	०.०३	०.१८	
२.२.३.२	ग्याँस(इन्धन (अन्य प्रयोजन)	२२३१४	संख्या	२४	०.०५	०.३६	८	०.०२	०.१२	८	०.०२	०.१२	८	०.०२	०.१२	
२.२.३.५	व्याट्री-इन्धन (अन्य प्रयोजन)	२२३१४	संख्या	१००	०.०१	०.१०	३०	०.००	०.०३	४०	०.०१	०.०४	३०	०.००	०.०३	
२.३.१.२	हलुका सवारी साधन मर्मत खर्च (सवारी साधन मर्मत) २२२१३	२२२१३	वटा	१	०.३०	२.००	१	०.१०	०.७	१	०.१०	०.७	१	०.०९	०.६	
२.३.१.३	दुई पाङ्गे सवारी साधन मर्मत खर्च (सवारी साधन मर्मत)	२२२१३	वटा	३	०.०४	०.३०	१	०.०१	०.१	१	०.०१	०.१	१	०.०१	०.१	
२.३.१.४	मिनिटिलर तथा अन्य जोत्न प्रयोग हुने साधनको मर्मत खर्च-सवारी साधन	२२२१३	वटा	३	०.०९	०.६०	३	०.०३	०.२	३	०.०३	०.२	३	०.०३	०.२	
२.३.२.४	कम्प्यूटर फोटोकपी तथा अन्य उपकरणहरु मर्मत (मेशिनरी तथा औजार मर्मत सम्भार तथा सञ्चालन खर्च)	२२२२१	वटा	६	०.०४	०.३०	२	०.०१	०.१	२	०.०१	०.१	२	०.०१	०.१	
२.३.३.५	गेट मर्मत(सडक र पुल)	२२२३१	मी.	१	०.१५	१.००	१	०.१५	१	०	०.००	०	०	०.००	०	
२.३.३.१३	केन्द्रको बारेबन्देजको मर्मत सुधार (सडक र पुल)	२२२३१	मी.	५०	०.७४	५.००	०	०.००	०	५०	०.७४	५	०	०.००	०	
२.३.६.२	सिँचाइ पोखरी सफा गर्ने (सिँचाइ संरचना)	२२२३१	संख्या	३	०.१३	०.९०	३	०.१३	०.९	०	०.००	०	०	०.००	०	
२.३.९.६	कर्मचारी आवाश भवनहरुको नियमित मर्मत संभार (भवन)	२२२३१	पटक	१	०.३०	२.००	२	०.३०	२	०	०.००	०	०	०.००	०	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
२.३.९.८	प्लाष्टिक घर, स्क्रिन हाउस, सेड हाउसको प्लाष्टिक तथा जालि फेर्ने तथा मर्मत संभार (भवन)	२२२३१	संख्या	४	०.३०	२.००	१	०.०७	०.५	२	०.१५	१	१	०.०७	०.५	
२.४.१.१	कार्यालयमा दैनिक प्रयोगमा आउने मसलन्द सामाग्री तथा सेवा कार्यालय	२२३११	महिना	१२	०.५४	३.६०	४	०.१८	१.२	४	०.१८	१.२	४	०.१८	१.२	
२.४.१३.१	पत्रपत्रिका तथा पुस्तिका (कार्यालय सामान तथा सेवा) (पत्रपत्रिका तथा पुस्तिका)	२२३१५	पटक	१२	०.०९	०.६०	४	०.०३	०.२	४	०.०३	०.२	४	०.०३	०.२	
२.५.७.१	कार्यालय सहयोगी करारमा लिन (व्यक्ति करार)	२२४१३	संख्या	८	२.८३	१९.०१	८	०.९५	६.३५	८	०.९५	६.३५	८	०.९४	६.३१	
२.५.७.५	सरसफाइ सेबा करार (व्यक्ति करार)	२२४१३		१	०.०९	०.६०	१	०.०३	०.२	१	०.०३	०.२	१	०.०३	०.२	
२.५.७.१५	करारका कर्मचारीहरुलाई चाड बाड खर्च (व्यक्ति करार)	२२४१३	पटक	८	०.२४	१.५८	८	०.२४	१.५८	०	०.००	०	०	०.००	०	
२.७.१.८	आलुको पिबियसदाना उत्पादनका लागि टिस्यू कल्चर प्रविधिबाट उत्पादित बिरुवा जार सहित खरिद (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	संख्या	५००	०.४५	३.००	०	०.००	०	५००	०.४५	३	०	०.००	०	
२.७.१.९	आलुको पिबियस दाना उत्पादन तथा बिक्री वितरण (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	संख्या	३००००	०.४५	३.००	०	०.००	०	०	०.२२	१.५	३००००	०.२२	१.५	
२.७.१.१४	मसलाबालीको बीउ उत्पादनका लागि बाली-चक्र (धानको मूल बीउ उत्पादन-मकवानपुर-१, खुमल-८) (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	मे .टन	४	०.४८	३.२०	०	०.१५	१	०	०.१६	१.१	४	०.१६	१.१	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
२.७.१.१५	बीउ बिक्री गर्नका लागि बीउविजन प्याकेजिङ्ग तथा लेब्लिङ्ग गर्ने (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	पटक	१	०.३७	२.५०	१	०.३७	२.५	०	०.००	०	०	०.००	०	
२.७.१.१६	अदुवा, बेसार मसलाबालीको स्याहार सम्भार (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	हेक्टर	२	०.४५	३.००	०	०.१२	०.८	०	०.१२	०.८	२	०.२१	१.४	
२.७.१.१७	फलफूल बगैचा स्याहार सम्भार (माउवोट ब्लक, उत्पादन ब्लक) (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	हेक्टर	५	१.०४	७.००	०	०.३०	२	०	०.३७	२.५	५	०.३७	२.५	
२.७.१.१८	तरकारी बालीको जर्मप्लाज्म संकलन सम्वर्द्धन (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	संख्या	३	०.११	०.७५	०	०.०४	०.२५	०	०.०४	०.२५	३	०.०४	०.२५	
२.७.१.१९	मसलाबालीहरुको जातिय जर्मप्लाज्म संकलन सम्वर्द्धन (तयारी सामान खरिद खर्च)	२२५२१	संख्या	४	०.१९	१.२६	०	०.०५	०.३६	०	०.०८	०.५४	७	०.०५	०.३६	
२.७.२.१५	मसलाबालीको बीउ उत्पादन (अदुवा ०.५ टन बेसार, ६ टन, लसुन ०.२ टन) (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	मे .टन	६.७	१.२०	८.०४	०	०.३०	२.०४	०	०.५२	३.५	६.७	०.३७	२.५	
२.७.२.१६	तरकारी मूल बीउ उत्पादन तथा बिक्री वितरण (सिमि चौमासे १०० के. जी. र काँक्रो भक्तपुर लोकल १० के.जी.) (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	के.जी.	११०	०.४५	३.००	०	०.०७	०.५	०	०.१५	१	११०	०.२२	१.५	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
२.७.२.१७	गोलभेडाको वर्णशंकर सृजना २ के.जी.तथा खुलासेचित सिएल क्रस १ के.जी. बीउ उत्पादन(कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	के.जी.	३	०.४५	३.००	०	०.०७	०.५	०	०.१९	१.२५	३	०.१९	१.२५	
२.७.२.१८	तरकारी बेर्ना उत्पादन तथा बिक्री वितरण (काउली, वन्दा, प्याज, गोलभेडा, खुर्सानी, भण्टा फर्सी जात तथा अन्य समेत) (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	हजार वटा	८००	१.५६	१०.५०	३००	०.४५	३	३००	०.६७	४.५	२००	०.४५	३	
२.७.२.१९	बीउ आलु उत्पादन तथा बिक्री वितरण (बेसिक २, ३, ४ जनकदेव, डेजिरे, खुमल) (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	मे .टन	२५	१.७९	१२.००	०	०.३०	२	०	१.०४	७	२५	०.४५	३	
२.७.२.२०	फलफूल बिरुवा बिक्री वितरण (आँप ७००, लिची ७००, अम्बा ५००, कागती २०००, अन्य फलप(फूल ००) (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	संख्या	४४००	०.३३	२.२०	०	०.११	०.७५	०	०.११	०.७५	४४००	०.१०	०.७	
२.७.२.२१	आलङकारीक फूल विरुवा उत्पादन (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	संख्या	१५००	०.२२	१.५०	०	०.०७	०.५	०	०.०७	०.५	१५००	०.०७	०.५	
२.७.२.२२	आँप रुटस्टक बिरुवा उत्पादन (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	संख्या	२००००	०.४५	३.००	६०००	०.१५	१	७०००	०.१५	१	७०००	०.१५	१	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
२.७.२.२३	आँपको रुटस्टक विरुवा खरिद (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	संख्या	१००००	०.३४	२.३०	१००००	०.३४	२.३	०	०.००	०	०	०.००	०	
२.७.२.२४	एभोकाडो तथा कागतीको माउ ब्लक स्थापना (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	पटक	२	०.२२	१.५०	०	०.००	०	०	०.११	०.७५	२	०.११	०.७५	
२.७.२.२५	आलु, वेसार तथा अदुवा टुसाउनको लागि हाफ-क्रेट खरिद (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	संख्या	२००	०.२२	१.५०	२००	०.२२	१.५	०	०.००	०	०	०.००	०	
२.७.२.२६	कृषि चुना खरिद (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	मे .टन	२५	०.६०	४.००	०	०.००	०	२५	०.६०	४	०	०.००	०	
२.७.२.२७	फार्म भित्र लसुन बालीमा Zero tillage र परम्परागत तरिकाको खेती प्रदर्शन (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	पटक	१	०.२२	१.५०	०	०.००	०	०	०.११	०.७५	१	१.०४	०.७५	
२.७.२.२८	फलफूल बिरुवा उत्पादन (आँप ५०००, लिची १०००, अम्बा ५००, कागती १००००, अन्य फलफूल ३५००) (कच्चा पदार्थ तथा अन्य मालसामान खरीद खर्च)	२२५२१	संख्या	२००००	३.१३	२१.००	०	१.०४	७	०	१.०४	७	२००००	०.१	७	
२.७.४.१	उत्पादन सामाग्री ढूवानी कम्पोष्ट मल रासायनिक मल तथा अन्य सामाग्री (यातायात तथा ढुवानी खर्च)	२२५२१	पटक	३०	०.३१	२.१०	०	०.१	०.७	०	०.१	०.७	३०	०.१	०.७	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
२.७५.६३	केन्द्रमा नमूना कृषि पर्यटन कार्यक्रम प्रदर्शन तथा सञ्चालन (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	२२५२२	संख्या	१	०.३०	२.००	०	०.१०	०.७	०	०.१०	०.६५	१	०.००	०.६५	
२.७५.६५	केन्द्रको वार्षिक प्रगति पुस्तिका प्रकाशन (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	२२५२२	पटक	१	०.०७	०.५०	१	०.०७	०.५	०	०.००	०	०	०.००	०	
२.७५.६६	प्राविधिक पुस्तिका प्रकाशन (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	२२५२२	पटक	१	०.२२	१.५०	०	०.००	०	१	०.२२	१.५	०	०.०४	०	
२.७५.२८९	संचार माध्यममा प्रविधि प्रशारण (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	२२५२२	पटक	३	०.१३	०.९०	१	०.०४	०.३	१	०.०४	०.३	१	०.३७	०.३	
२.७५.२९०	विभिन्न जिल्लामा मसलाबालीको श्रोत केन्द्र विकास (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	२२५२२	पटक	१०	०.७४	५.००	०	०.००	०	५	०.३७	२.५	५	०.११	२.५	
२.७७.७	फार्म भित्र बेसारबालीमा Protray method बाट बीरुवा उत्पादन तथा थोपा सिँचाइ प्रदर्शन (अध्ययन/सर्वेक्षण/अनुसन्धान)	२२५२२	पटक	१	०.२२	१.५०	०	०.००	०	०	०.११	०.७५	१	०.१५	०.७५	
२.७७.८	फार्मभित्र नमूना कृषि प्रविधि प्रदर्शन तथा सञ्चालन (आलुबाली तथा बेसार बालीमा मल्चिङ्गको प्रयोग) (अध्ययन/सर्वेक्षण/अनुसन्धान)	२२५२२	पटक	१	०.३७	२.५०	०	०.०७	०.५	०	०.१५	१	०	०.०५	१	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
२.७.११.१	OJT हरुलाई परिचालन सहजिकरण (खाद्यान्न रदिवा खाजा/पौष्टिक आहार वितरण)	२२५२२	पटक	१	०.१५	१.००	०	०.०५	०.३३	०	०.०५	०.३३	१	०.१५	०.३४	
२.७.१५.२९३	गह्रा कान्ला सुधार (कृषि विकास कार्यक्रम)	२२५२२	पटक	१	०.३०	२.००	०	०.००	०	१	०.१५	१	१	०.१७	१	
२.८.१.१	कार्यकम्र अनुगमन निरिक्षण (अनुगमन मुल्याङ्कन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन	२२६११	पटक	२४	०.५०	३.३६	८	०.१७	१.१२	८	०.१७	१.१२	८	०.००	१.१२	
२.८.२.४	मसलाबाली सम्बन्धी कर्मचार ीहरू सम्मिलित ट्राभ्लिङ्ग सेमिनार (आन्तरिक	२२६१२	पटक	१	०.०७	०.४९	१	०.०७	०.४९	०	०.००	०	०	०.०१	०	
२.८.२.५	सरुवा भ्रमण खर्च (आन्तरिक भ्रमण)	२२६१२	पटक	५	०.०७	०.५०	२	०.०३	०.२	२	०.०३	०.२	१	०.००	०.१	
२.९.२.२	सवारीहरुको वीमा तथा नविवरण गर्ने (वीमा सवारी साधन)	२२२१४	पटक	४	०.०९	०.६०	४	०.०९	०.६	०	०.००	०	०	०.०८	०	
२.९.८.१	स्वागत तथा अतिथि सत्कार खर्च (स्वागत तथा अतिथि सत्कार)	२२७११	पटक	१२	०.२३	१.५६	४	०.०८	०.५२	४	०.०८	०.५२	४	०.१३	०.५२	
१	साझेदारमा बीउ आलु श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम (दोलखा र रामेछाप जिल्ला)															
२.७.१५.३६३	बेमौसमी आलु उत्पादन प्रदर्शन (१००० मी देखि १४०० मी सम्म) (कृषि विकास कार्यक्रम)	२२५२२	संख्या	६	०.१३	०.९०	०	०.००	०	०	०.००	०	६	०.१३	०.९	
२.७.१५.३६४	साझेदारीमा बेसिक १,२,३ बीउ आलु वितरण (५० प्रतिशत अनुदानमा) (कृषि विकास कार्यक्रम)	२२५२२	मे .टन	५०	२.९८	२०.००	५००	२.९८	२०	०	०.००	०	०	०.००	०	

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	बार्षिक लक्ष्य			प्रथम चौमासिक			दोस्रो चौमासिक			तेस्रो चौमासिक			कैफियत
				परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	परिमाण	भार	लागत	
२.७.१५.४४०	साझेदारीमा पिबि.एस.बीउ आलु वितरण (५० प्रतिशत अनुदानमा) (कृषि विकास कार्यक्रम)	२२५२२	संख्या	२५०००	०.५६	३.७५	०	०.००	०	२५०००	०.५६	३.७५	०	०.००	०	
२.८.१.१	कार्यक्रम अनुगमन निरिक्षण (अनुगमन मुल्याङ्कन तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन भ्रमण खर्च)	२२६११	पटक	१२	०.४४	२.९४	४	०.१५	१	४	०.१५	१	४	०.१४	०.९४	
५.१.११.९०	लोगो सहितको प्याकिङ बोरा व्यवस्थापन (साझेदारीमा) (अन्य)	२६४१३	संख्या	२००००	०.७४	५.००	२००००	०.७४	५	०	०.००	०	०	०.००	०	
५.१.११.१२७	साझेदारीमा आलुको पी.वि.एस. उत्पादनको लागि स्क्रिन हाउस निर्माण (५० प्रतिशत अनुदानमा) (अन्य)	२६४१३	संख्या	२	५.९५	४०.००	२	५.९५	४०	०	०.००	०	०	०.००	०	
५.१.११.१३०	नीजि क्षेत्रसँगको साझेदारीमा मेशिनरी सहितको एग्रक स्क्रीन हाउस र डमे टरी सहितको ट्रेनिङ्ग सेन्टर निर्माण (अन्य)	२६४१३	संख्या	१	७.४४	५०.००	१	७.४४	५०	०	०.००	०	०	०.००	०	
५.१.११.१३१	साझेदारीमा मेशिनरी सहितको आलु प्रशोधन उद्योग स्थापना (५० प्रतिशत) (अन्य)	२६४१३	संख्या	२	७.४४	५०.००	२	७.४४	५०	०	०.००	०	०	०.००	०	
५.१.११.२००	साझेदारीमा ५० देखि १०० मे.टन को कमप्लिट रष्टिक हाउस निर्माण (अन्य)	२६४१३	संख्या	३	१३.४०	९०.००	१	१३.४०	९०	०	०.००	०	०	०.००	०	
	ख) चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा:				**७१.९६**	**४८३.६६**		**४८.४६**	**३२५.८३**		**१३.३४**	**८९.५७**		**१०.१३**	**६८.२६**	
	कुल जम्मा खर्च				**१००**	**६७१.८५**		**५६.०१**	**३७६.५८**		**२९.१८**	**१९५.९७**		**१४.८१**	**९९.३०**	

खण्ड-ङ

प्राविधिक लेख रचना

उन्नत लसुन खेती प्रविधि र यसको उपयोगिता

परिचयः

लसुनको बैज्ञानिक नाम *Allium sativum* हो । यो Amaryllidaceae परिवार अन्तर्गत पर्दछ । यसको उत्पत्ति मध्य एशिया देखि दक्षिण यूरोपसम्मको भू-भागमा भएको मानिन्छ । लसुन गाँनो बाली अन्तर्गत पर्ने एक महत्वपूर्ण बहुउपयोगी मसला बाली हो । लसुनमा प्रोटिन, फस्फोरस, पोटासियम, क्याल्सियम, म्याग्नेसियम र कार्बोहाईड्रेट पाईन्छ । हरियो लसुनमा प्रसस्त मात्रामा एस्करविक एसिड (Ascorbic acid) पाईन्छ । लसुनमा हामीले जुन बास्ना पाउँछौ त्यो डाईएलायल डाईसल्फाईडको कारणले हो । लसुनको मेडिसिनल महत्व पनि छ । हामीले नियमित लसुन सेवन गरेमा मानिसको रगतमा कोलेस्टेरोल घटाउनमा सहयोग गर्दछ । यसको प्रमुख कारण लसुनमा पाईने एलिसिन भन्ने रसायनले गर्दा हो । यसले खाना पचाउनमा पनि सहयोग पुऱ्याउँछ । ग्याँष्ट्रिक हुनेको लागि पनि यो फाईदाजनक छ । विभिन्न किसिमका विषादीहरु बनाउनमा लसुनको प्रयोग गरिन्छ । जस्तैः वानस्पतिक कीटनासक, ढुसीनासक र जुकानासक विषादी बनाउनमासमेत यसको प्रयोग हुने गरेको छ ।

लसुनमा पाईने तत्वहरुः

विवरण	ईकाई	ताजा लसुन	सुकाएको लसुनको धुलो
चिस्यान	प्रतिशत	६२.८०	५.२०
प्रोटिन	प्रतिशत	६.३०	१७.५०
चिल्लो	प्रतिशत	०.१०	०.६०
कार्वोहाईड्रेट	प्रतिशत	२९.००	७१.४०
क्याल्सियम	प्रतिशत	०.०३	०.०१
फस्फोरस	प्रतिशत	०.०३	०.४२
पेटासियम	प्रतिशत	०	०.७०
रेशाको मात्रा	प्रतिशत	०.८०	१.९०
म्याग्नेसियम (मि.ग्रा./१० ग्रा.)	-	७१.००	०
भिटामिन ए (आ.यू)	-	०.४०	१७५.००
भिटामिन सि (मि.ग्रा./१० ग्रा.)	-	१३.००	१२.००
भिटामिन बि (मि.ग्रा./१०० ग्रा.)	-	१६.००	०.६८

हावापानीः

लसुन प्रायः सबै किसिमको हावापानीमा लगाउन सकिन्छ । समुन्द्र सतहबाट १०० मी. देखि ३००० मी. सम्मको उचाईमा यसको खेती सफलतापूर्वक गर्न सकिन्छ । लसुनलाई मध्यपहाडमा हिउँदे र वसन्ते बालीको रुपमा बर्षको दुई पटक लगाउने प्रचलन छ भने तराईमा हिउँदमा एक पटक मात्र लगाउने गरिन्छ । लसुनको बानस्पतिक वृद्धिको लागि १० देखि २० डिग्री सेन्टीग्रेट तापक्रम आवश्यक हुन्छ भने गाँनोको राम्रो विकास हुन १८ देखि २५ डिग्री सेन्टीग्रेट तापक्रम आवश्यक हुन्छ । यदि तापक्रम २ डिग्री सेन्टीग्रेट भन्दा कम भएमा पात र डाँठहरु पहेला भएर जान्छन् ।

माटोः

प्राङ्गारिक पदार्थ प्रशस्त भएको दोमट माटोमा यसको खेती राम्रो हुन्छ। पानी जम्ने ठाउँ र चिम्ट्याईलो माटो यसको लागि उपयुक्त मानिदैन। लसुनको लागि हल्का अम्लीय माटो उत्तम हुन्छ। माटोको पि.एच. ५.८ देखि ६.८ सम्म राम्रो मानिन्छ।

प्रसारण र बीउ व्यवस्थापनः

लसुनको खेती बानस्पतिक प्रसारण विधिबाट गरिन्छ। प्राय सबै कृषकहरुले लसुनको केस्रा वा पोटी लगाउने गर्दछन्। बीउको लागि लसुनको गाँनो छनौट गर्दा लसुन खन्ने समयमा स्वस्थ, राम्रोसंग विकास भएको र ठूलो साईजको गाँनोहरुको छनौट गरी राख्नु पर्दछ। यसरी छनौट गरेका गाँनोहरुलाई सानो-सानो मुठा बनाई राम्रोसँग हावा खेल्ने ठाउँमा भण्डारण गरी राख्नु पर्दछ। आजभोली टिस्यूकल्चर प्रविधिबाट पनि बिरुवा तैयार गरी लसुन रोपण गरिन्छ। तर नेपालमा यसको प्रचलन छैन भन्दापनि हुन्छ।

लगाउने तरिका र समयः

नेपालका कृषकहरुले लसुन तीन किसिमबाट लगाएको पाईन्छ ।

- पराम्परागत तरिका
- उन्नत तरिका
- शुन्य खनजोत प्रविधिबाट लसुन खेती
- परम्परागत तरिका

यस तरिकामा कृषकहरुले आफनो घरायसी प्रयोजनका लागि लगाउने गर्दछन्। कृषकहरुले यसमा कुनै किसिमको पनि सिफारिस प्रविधि अपनाउँदैनन्।

(ख) उन्नत प्रविधि

व्यावसायिक लसुन खेती गर्ने कृषकहरुले प्राविधिकको सिफारिस बमोजिम लसुन खेती गर्दछन्। जस्तै : जमिन तैयार कसरी गर्ने ? कुन जात लगाउने ? कति दुरीमा लगाउने ? मलखाद कति राख्ने ? सिँचाइ कति पटक दिने ? गोडमेल र रोग कीराको नियन्त्रण कसरी गर्ने ? भण्डारण कसरी गर्ने ? बजारीकरण कसरी गर्ने ? आदि कुराहरुको लेखाजोखा गरी खेती गरिन्छ।

(ग) शुन्य खनजोत प्रविधिबाट लसुन खेती

पश्चिम नेपालको कैलाली, कञ्चनपुर र बर्दियाका थारु समुदायमा यस प्रविधिबाट लसुन खेती गर्ने प्रचलन बढी पाईन्छ। यस तरिकाबाट लसुन लगाउदा धान लगाएको ठाउँमा धान काटी सकेपछि खनजोज नगरिकनै धानको गाँजको बीचमा लसुन लगाउने चलन छ। कृषकहरुको अनुभवलाई लिदा झण्डै २० देखि २५ बर्ष देखि पश्चिम नेपालका थारु समुदायका कृषकहरुले यो प्रविधि अपनाउदै आएका छन्।

शुन्य खनजोत प्रविधिबाट लसुन खेती कसरी गर्ने ?

- धानलाई जमिन भन्दा ५ से.मी. माथिबाट काट्ने।
- धान काटेको १-२ दिन भित्र नै धान काटेर बाँकी रहेको ठूटाको बीच भागमा लसुनको केस्रालाई रोप्ने।
- यसरी रोपेको केस्रालाई हल्का दबाब दिई जमिनको सतहमा छुने गरी राख्नु पर्दछ।

- यसरी रोपिसकेपछि स्थानीयस्तरमा उपलब्ध हुने पराल, खर, भूस प्रयोग गरी ३ देखि ५ से.मी. बाक्लो छापो राखिन्छ । छापोको प्रयोग गर्दा झारपात कम आउने, माटोमा चिस्यान लामो समयसम्म कायम रहने, माटोमा मलको मात्रा बढ्न जाने, माटोमा जैविक क्रियाकलापको वृद्धि हुने हुन्छ ।
- सामान्यतया यस प्रविधिबाट लसुन खेती गर्दा कृषकले मलखादको प्रयोग गरेको पाईदैन । किनभने धानको गाँज र छापो गल्दैजाँदा त्यसबाट लसुनले खाद्यतत्व प्राप्त गर्दछ ।
- यस तरिकाबाट लसुन खेती गर्दा लसुनका जराहरु जमिनको सतहमा फैलिएर रहेका हुन्छन् । तसर्थ यस किसिमबाट लसुन लगाउदा माटोमा चिस्यानको कमि हुन दिनु हुँदैन । यसका लागि बाली बढ्ने समयमा ७ देखि १० दिनको अन्तरमा र गाँनो बढ्ने बेलामा १० देखि १५ दिनको अन्तरमा सिँचाइ गर्नु पर्दछ । गाँनो बढ्ने बेलामा माटोमा बढी चिस्यान भएमा गाँनोको भण्डारण क्षमतामा कमि आउछ ।

शुन्य खनजोत प्रविधिबाट लसुन खेती गर्दा हुने फाईदाहरुः

- कम उत्पादन लागत लाग्दछ ।
- समयको बचत हुन्छ ।
- वातावरणमा कुनैपनि किसिमको असर पर्दैन ।
- भू-क्षय नियन्त्रण हुन्छ ।
- माटो हुने जैविक क्रियाकलापमा वृद्धि ल्याउछ ।
- माटोको पानी सोस्ने क्षमतामा वृद्धि हुन्छ । साथै माटोलाई खुकुलो राख्नमा मद्यत गर्दछ ।
- माटोमा प्राङ्गारिक पदार्थको वृद्धि हुन्छ ।
- Agriculture greenhouse gas emissions मा कमि आउछ ।

लगाउने समयः

सामान्यतया मध्यपहाडमा कार्तिक देखि मंसिरसम्म र तराईमा मंसिर देखि पौषसम्म लगाउन सकिन्छ ।

रोप्ने दुरी र बीउ दरः

लाईनदेखि लाईनको दुरी १५ से.मी. र बोटदेखि बोटको दुरी १० से.मी. कायम गरी लगाउनु पर्दछ । लसुन लगाउन ५०० देखि ६०० के.जी. प्रति हेक्टर वा २५ देखि ३० के.जी. प्रति रोपनी बीउको आवश्यकता पर्दछ ।

मलखादः

- कम्पोष्ट : १.५ देखि १.० टन प्रति रोपनी ।
- नाईट्रोजन : १.५ देखि २.५ के.जी. प्रति रोपनी ।
- फ:फोरस : १.० देखि १.७५ के.जी. प्रति रोपनी ।
- पोटास : ०.५ देखि १.५ के.जी. प्रति रोपनी ।

लसुनका प्रमुख जातहरुः

नेपालमा स्थानीय लसुनका जातहरु नै लगाउने प्रचलन बढी छ । नेपालका प्रचलित जातहरुमा मार्फा स्थानीय, गोदामचौर स्थानीय, पाटन स्थानीय प्रमुख छन् । नेपालमा रोपिने भोटे लसुन आयातित जात हो । ईण्डियन जातहरुमा एग्रीफाउण्ड सेतो, यमुना सफेद (जि-१), यमुना सफेद-२ (जि-५०), यमुना सफेद-३ (जि-२८२), एग्रीफाउण्ड पारवती, यमुना सफेद-४ (जि-३२३) प्रमुख छन् ।

लसुन खन्ने, गाँनो सुकाउने र भण्डारण गर्नेः

लसुन लगाएको ४ देखि ६ महिनामा खन्नको लागि तैयार हुन्छ । साधारणतया बोटका पात र काण्ड पहेंलिन र सुक्न शुरुगरेपछि बाली तैयार भएको मानिन्छ । अपरिपक्क र धेरै सुकाएर लसुन खनेमा भण्डारणको समयमा बढी नोक्सान हुन्छ .

गाँनो सुकाउने (क्यूरिङ्ग):

गाँनोलाई बोट सहित उखलिसकेपछि २-३ दिन घाममा त्यसै सुक्न दिनु पर्दछ । गाँनाहरु राम्रोसँग सुकिसकेपछि लसुनको गाँनो देखि ३ से.मि. जति माथिबाट डाँठ हटाउने र लसुनका जरा पनि हटाउने काम गर्नु पर्दछ । डाँठ र जरा हटाई सकेपछि गाँनोमा लागेको माटो र अन्य फोहर पनि हटाई हावा राम्रोसँग खेल्ने ठाउँमा गाँनोको बोक्रा र घाटी राम्ररी सुक्ने गरी ७ देखि १० दिनसम्म सुक्न दिनु पर्दछ । यसले गर्दा गाँनो सुषुप्त अवस्थामा गई भण्डारण क्षमतामा समेत वृद्धि हुन्छ ।

ग्रेडिङ्गः

नराम्रा, रोग लागेका र काटिएका लसुनका गाँनाहरुलाई छुट्याई विभिन्न साईजमा छुट्याई ग्रेडिङ्ग गरेर भण्डारण गरी राख्नु पर्दछ । यसरी ग्रेडिङ्ग गर्दा निम्न अनुसार गर्न सकिन्छ ।

- ठूलो साईज : ४० ग्राम भन्दा बढी
- ठिक्क साईज : ३० देखि ४० ग्राम
- मध्यम साईज : २० देखि ३० ग्राम
- सानो साईज : २० ग्राम भन्दा सानो

भण्डारणः

- नेपालमा लसुन भण्डारण परम्परागत रुपमा गर्ने प्रचलन छ । स्थानीय प्रविधिबाट लसुन भण्डारण गर्दा लसुनलाई ठिक्क साईजको मुठा बनाई राम्ररी हावा खेल्ने, पानी नपस्ने र सूर्यको प्रत्यक्ष किरण नपर्ने स्थानमा झुण्ड्याएर वा क्रेटमा सुरक्षित भण्डारण गरी राख्न सकिन्छ । सामान्यतया कम आर्द्रता र तापक्रम भएको स्थानमा लामो समयसम्म लसुनलाई भण्डारण गर्न सकिन्छ । ० देखि ०.५ डिग्री सेल्सीयस तापक्रम र ६० देखि ७० प्रतिशत आर्द्रतामा लसुनलाई लामो समयसम्म राख्न सकिन्छ ।
- गाँनोलाई खनिसकेपछि भण्डारण गर्नुपूर्व २ प्रतिशतको बोरिक एसिड घोलमा डुबाई ओभाई सकेपछि भण्डारणगर्दा भण्डारणमा हुने सडन न्यूनिकरण गर्न सकिन्छ ।
- गाँनो उखेल्नु भन्दा २-३ हप्ता अगाडी मेलिक हाईड्राजाईड रसायन २५०० देखि ३००० पि.पि.एम. बिरुवामा छर्नाले गाँनो ७-८ महिनासम्म टुसाउँदैन । जसले गर्दा लसुनको भण्डारण क्षमतामा वृद्धि हुन्छ ।

उत्पादनः

लसुनको उत्पादन विभिन्न कुरामा भर पर्दछ । जस्तैः माटोको मलिलोपना, लगाउने जात आदि तर सामान्यतया लसुनको उत्पादन ५ देखि १२ मे.टन प्रति हे. वा २५० देखि ६०० के.जी. प्रति रोपनी हुन्छ ।

२. मसला बाली उत्पादन प्रविधि तालिका

क्र.सं.	बाली	जात	लगाउने समय			मलखादको मात्रा				लगाउने दूरी		बीउ/बेर्नाको मात्रा (प्रति रोपनी)	बाली तयार हुने अवधि	उत्पादन (के.जी. प्रति रोपनी)	कैफियत
			समय	बाली	जात	लगाउने समय	मलखाद को मात्रा	लगाउने दूरी	बीउ/ बेर्नाको मात्रा (प्रति रोपनी)	बाली तयार हुने अवधि	उत्पादन (के.जी. प्रति रोपनी)				
१.	अलैंची	रामसाई	जेष्ठ-श्रावण	जेष्ठ-श्रावण	-	५०-६०	५	३	३	१.२-१.५ मिटर	१.२-१.५ मिटर	६६७-१०४१ बेर्ना (३ बेर्ना प्रति खाडल)	तीन वर्ष	३०-४० (सुख्खा)	
२.	अलैंची	गोलसाई	जेष्ठ-श्रावण	"	-	५०-६०	५	३	३	१.२-१.५ मिटर	१.२-१.५ मिटर	६६७-१०४१ बेर्ना (३ बेर्ना प्रति खाडल)	तीन वर्ष	३०-४० (सुख्खा)	
३.	अलैंची	डम्बर साई	-	"	-	५०-६०	५	३	३	१.२-१.५ मिटर	१.२-१.५ मिटर	६६७-१०४१ बेर्ना (३ बेर्ना प्रति खाडल)	तीन वर्ष	३०-४० (सुख्खा)	
४.	अलैंची	साउने	जेष्ठ-श्रावण	"	-	५०-६०	५	३	३	१.२-१.५ मिटर	१.२-१.५ मिटर	६६७-१०४१ बेर्ना (३ बेर्ना प्रति खाडल)	तीन वर्ष	३०-४० (सुख्खा)	
५.	अदुवा	कपुरकोट-१ र २	फाल्गुण-चैत्र	फाल्गुण-चैत्र	फाल्गुण-चैत्र	६०-७०	४	२.५	२.५	३० से.मि.	३० से.मि.	२२५-३०० के.जी.	७-९ महिना	१०००-१५००	
६.	बेसार	स्थानीय	चैत्र-बैशाख	चैत्र-बैशाख	चैत्र-बैशाख	६०-७०	५	३	३	३० से.मि.	२५ से.मि.	१००-१५० के.जी.	८-१० महिना	२०००-२२००	
७.	लसुन	चाईनिज	श्रावण	भाद्र-आश्विन	-	८०-९०	७	७	३.५	२५ से.मि.	२५ से.मि.	५० के.जी.	८-१० महिना	१०००-१५००	
८.	लसुन	स्थानीय	आश्विन-कार्तिक	आश्विन-कार्तिक	कार्तिक-मंसिर	५०-६०	५	२.५	३	१५ से.मि.	७-८ से.मि.	२५-३० के.जी.	४-६ महिना	६००-१०००	
९	प्याज	रेड क्रियोल	-	आश्विन-पौष	आश्विन-कार्तिक	४०-५०	८	४.५	२	१० से.मि.	१५ से.मि.	५०० ग्राम	४ महिना	१०००-१५००	

क्र.सं.	बाली	जात	लगाउने समय			मलखादको मात्रा				लगाउने दूरी		बीउ/बेर्नाको मात्रा (प्रति रोपनी)	बाली तयार हुने अवधि	उत्पादन (के.जी. प्रति रोपनी)	कैफियत
			समय	बाली	जात	लगाउने समय	मलखाद को मात्रा	लगाउने दूरी	बीउ/ बेर्नाको मात्रा (प्रति रोपनी)	बाली तयार हुने अवधि	उत्पादन (के.जी. प्रति रोपनी)				
१०.	प्याज	नासिक रेड	-	पौष-माघ	मंसिर-पौष	४०-५०	८	४.५	२	१० से.मि.	१५ से.मि.	५०० ग्राम	४ महिना	१०००-१५००	
११.	खुर्सानी (पीरो)	एन एस १७०१	चैत्र-बैशाख	माघ-फाल्गुण	भाद्र-आश्विन	४०-५०	५	२.५	२.५	३० से.मि.	२५ से.मि.	५०-७५ ग्राम	४ महिना	५०-७५ (सुकेको)	
१२.	खुर्सानी (पीरो)	स्थानीय	चैत्र-बैशाख	माघ-फाल्गुण	"	४०-५०	५	२.५	२.५	४५ से.मि.	६० से.मि.	५०-७५ग्राम	४ महिना	५०-७५ (सुकेको)	
१३.	मरिच	स्थानीय, पन्युर-१	-	श्रावण	श्रावण	४०-५०	८	३	१.४	२.५ मिटर	१.५ मिटर	३५००-५००० बेर्ना (५ बेर्ना प्रति खाडल)	तीन वर्ष	७५-१०० (सुकेको)	
१४.	जीरा	आर जेड-१९ जि.सि.-१	-	-	आश्विन-कार्तिक	४०-५०	१.५	१.५	१	१५ से.मि.	३० से.मि.	१ के.जी.	४ महिना	३०-५५	
१५.	धनिया	स्थानीय	-	जेष्ठ-आषाढ	"	४०-५०	१	२	१	१५ से.मि.	२० से.मि.	५००-१००० ग्राम	४ महिना	२०-२५	

कार्यक्रम झलकहरू

जिल्लास्तरिय तालिम, चितवन

जिल्लास्तरिय तालिम, नुवाकोट

जिल्लास्तरिय तालिम, काभ्रे

जिल्लास्तरिय तालिम, धादिङ

समन्वयात्मक अन्तरक्रिया कार्यक्रम, बलेफी

समन्वयात्मक अन्तरक्रिया कार्यक्रम, धुलिखेल

सृजना गोलभेडाको बीउ प्याकिङ

तरकारी बेर्ना उत्पादन

आ.व. २०७६/७७ का प्रकाशनहरु

बगैचा व्यवस्थापन

फलफूल बिरुवा उत्पादन

फलफूल बिरुवा उत्पादन तयारी

टप भेन्टिलेटेल प्लाष्टिक घर निर्माण

क्रप म्यूजियम

ओ.जे.टि. को लागि लसुनमा अध्ययन ट्रायल

कार्यालयमा फूलबारी व्यवस्थापन

तरकारी बेर्ना उत्पादन

तरकारी नर्सरीमा ओभरहेड स्प्रिङकल जडान

गोलभेडा CLN २०३७

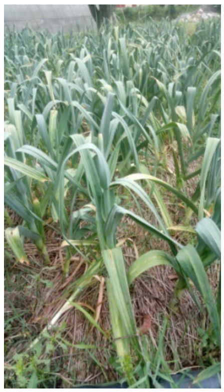

बिना खनजोत लसुन खेती

लिची बिरुवा उत्पादन

ओ.जे.टी. हरुको विदाई

माटो नमूना संकलन प्रशिक्षण

आलुको पूर्वमूल बीउ उत्पादन तथा मन्त्रीज्यूको अनुगमन

भक्तपुर लोकल काँक्रोको बीउ उत्पादन

चौमासे सिमीको बीउ उत्पादन

धान रोपाई

नेपाल सरकार
भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय
कृषि विकास निर्देशनालय
मसलाबाली विकास केन्द्र
बागमती प्रदेश
पाँचखाल, काभ्रेपलाञ्चोक
२०७६